

CONTRA

nr 1 2014 (nr 233 från starten) årgång 40 Pris 25:-

**Mindre klasser är fel väg
Vilka opinionsinstitut ska
vi tro på?
Ukrainas hjälte**

garanterat politiskt inkorrekt

CONTRA

oberoende borgerlig tidskrift
utges sex gånger årligen
ISSN 0347-6472

Copyright Stiftelsen Contra
Eftertryck endast efter överenskommelse

Ansvarig utgivare
Géza Molnár

Adress

Box 8052, 104 20 STOCKHOLM
Telefon 08-720 01 45
(vi nås säkrast på måndagar)
E-post redax@contra.nu
Nätbutik: <http://contra.tictail.com>
Internet hemsida <http://www.contra.nu>
Sluten del endast för prenumeranter:
<http://www.contra.nu/prenumerant/oversikt.html>
Användarnamn: och lösenord finns endast
i den tryckta versionen av Contra

Prenumeration

Minst 175, rekommenderat 250 kronor, per
år. Inbetalas på plusgiro 85 95 89-4 eller
bankgiro 5682-0392.
Studerande 95 kronor, ange skola/
universitet vid betalningen.
Finland: Minst 20 euro per år.
Bankgiro Danske Bank 800018-70846087.
PayPal: <http://www.paypal.com> Sök
redax@contra.nu

Medarbetare

Styrelseordförande: Géza Molnár
Redaktion: Géza Molnár, C G Holm och
Fredrik Runebert
Övriga medarbetare: Carl Andersson,
Karl-Göran Bottwyk, Tommy Hansson,
Bertil Häggman, Bertil Lindblom och David
Stavenheim samt Christer Arkefors i Italien,
Bertil Wedin i Mellersta Östern och Allan C.
Brownfeld i USA.

Presslagd 2014-03-31

Carlshamns Tryck & Media AB,
Karlshamn 2014

Omslagsbilden visar den här gång-
en valstugor (bilden är från Luleå
från ett tidigare val). Inför vårens
Europaval och höstens riksdags-
val presenterar vi i detta nummer
av Contra några artiklar som är bra
att ha som bakgrund till kommande
kampanjer, dels en artikel om opi-
nionsinstitutet, dels en artikel om
personröstandet. Foto: Roland
Magnusson.

CONTRA-NYTT

Utgivningen

För tredje gången i rad kan vi nu rapportera att ytterligare ett par
veckor av Contras eftersläpning i utgivningen har hämtats igen. Vis-
serligen är det bara nummer 1 2014 som Du håller i Din hand. Men
faktum är också att det är det tredje numret som kommer ut under
2014. Contra ska komma ut med sex nummer per år. Vi har halkat
efter de senaste åren. Men sedan en av våra medarbetare har kunnat
ägna en heldag varje vecka åt Contra har vi tagit igen ungefär halva
den eftersläpning vi haft i utgivningen. Vi kommer att fortsätta att
springa ikapp under det kommande året.

För prenumeranterna är det viktigt att känna till att en prenumera-
tion omfattar sex nummer. Inte ett kalenderår. Det innebär att pre-
numerationstiden har blivit något längre när vi tappat tempo och
följdriktigt blir något kortare nu när vi kommer ikapp.

Vi skickar med ett inbetalningskort med varje utgåva av Contra.
Det är avsett att användas av den som vill ge ett bidrag till Contra
eller den som vill köpa någon av Contras produkter. När prenu-
merationen går ut får Du ett meddelande om det tillsammans med
tidningen. Först då behöver Du betala en ny prenumerationsavgift.

Bevaka Din lokaltidning!

Det finns en hel del av intresse som publiceras i landets lokaltid-
ningar. Flera läsare har vänligheten att sända in klipp som kan bli
underlag till artiklar i Contra eller till en notis på gula sidorna. Har
Du möjlighet är Du välkommen att bidra med information från Din
egen lokaltidning! Kontakta gärna Contras redaktion först, så att vi
kan talas vid om vad vi letar efter. Och så att vi inte täcker samma
område dubbelt. Men än är risken liten. Det finns över 100 dagstid-
ningar i landet och vi får regelbundet material från bara ett tiotal.
Och har Du inte tid att prata med oss först, skicka klipp direkt till
Contra, Box 8052, 104 20 Stockholm.

Contras vänner

Det är en liten exklusiv skara som håller Contra igång. Redaktionen
ställer upp ideellt. Men därutöver har vi gruppen Contras vänner,
som skapar de ekonomiska möjligheterna för Contra. Vill Du an-
sluta Dig till gruppen Contras vänner, som ger ett stöd till Contra
på (minst) 5.000 kronor per år? Hör i så fall av Dig till redaktionen,
redax@contra.nu. Vi erbjuder Contras vänner möjligheten att träffa
redaktionen och få fullständig information om Contras räkenskaper,
som granskas av en godkänd revisor.

Mindre klasser populärt slag i luften!

Den svenska skolan presterar uselt. Och resultaten blir sämre. Många har hemsnickrade lösningar på problemen. Svenska folket tror på mindre klasser. Stefan Löfven hakar på. Forskningen visar däremot att små klasser inte gör resultaten bättre. Bästa OECD-land (Sydkorea) har större klasser än de flesta. Men koreanerna har också fler utbildningstimmar och en lärarkår som rekryteras bland landets elit och får betalt därefter. I Sverige slåss facket för att lärarna ska få fortsätta att sköta (eller missköta) sina jobb – men med generellt högre löner, också för de lärare som inte klarar sitt uppdrag.

Sverige trillar ner i den internationella PISA-undersökningen, som jämför skolresultat hos 15-åringar i inte mindre än 65 länder. Trots intensivt reformarbete i skolan – eller är det kanske på grund av detta? I 2012 års PISA-studie, som presenterades i slutet av 2013, hamnade Sverige på 38 plats. En hel del u-länder och oljeländer är med i jämförelsen och nöjer vi oss med att granska de 33 medlemmarna i OECD (industriländerna) så tappade Sverige från plats 22 2009 till plats 28 2012. Anmärkningsvärt denna gång var att Finland, som länge utmärkt sig för att ha en toppnivå, tappade ordentligt. Bland OECD-länderna har Finlands försprång varit rejält, men denna gång fick man se sig passerade av Japan och förpassade till tredje plats. 2012, liksom 2009, låg Sydkorea i topp. Det kan för övrigt noteras att elever i svenskspråkiga skolor i Finland har betydligt sämre resultat än elever i finskspråkiga skolor.

Ständiga reformer – men få framsteg

Först ut i flera decennier av omstöpningar var skolminister Göran Persson som genomdrev två stora omvälvningar. För det första kommunaliserades skolan och för det andra avskaffades Skolöverstyrelsen år 1991 och ersattes med Skolverket. De nästan 1000 personer som lade en våt politisk vänsterfilt över hela skolsektorn ersattes av en myndighet som var en tredjedel så stor. Det sades uttryckligen att tidigare arbete vid Skolöverstyrelsen inte var en merit när det gällde att söka nya jobb vid Skolverket. Idag har Skolverket växt till sig och är över 500 anställda –

dock bara ungefär hälften så många som på Skolöverstyrelsens tid. Anmärkningsvärt är att antalet anställda ökat med 43 procent under de två senaste åren, 2011–2013. Från 368 till 528.

Efter Göran Persson kom en hel rad andra socialdemokrater, som de flesta glömt namnen på. Ingegärd Wärnersson någon?

Och så kom Jan Björklund som blev skolminister 2006, och utbildningsminister 2007. Då satte reformarbetet igång igen. Och nu skulle man ta itu med allvar med ”flumskolan”, som spridit sig under decennier av låt-gå-politik, avskaffade betyg, sänkta krav och allmän ”snällism”. Björklunds enkla tes var att det inte går

---

cg.holm@contra.nu

---

att nå resultat utan arbete. Och ska man satsa miljarder på skolan måste man kolla att det blir resultat. Betyg, utvärderingar, lärarlegitimation och ökade krav stod på reformagendan. Men reformer i skolan tar tid. Med 13 årskurser från ”nollan” till sista året i gymnasiet tar det lika många år. Går vi tretton år tillbaka i tiden idag är vi vid 2001, då skolministern hette Thomas Östros.

De som tror på mindre klasser har fel

Det är många som har hemsnickrade lösningar på vad som är fel med skolan. Och naturligtvis får svenska folket säga sitt i opinionsundersökningar. Nummer ett på önskelistan är mindre klasser (46 procent), nummer 2 mer tid för lärarna att

planera undervisningen (32 procent), fler speciallärare (30 procent) och höjda lärarlöner (28 procent). Det var SIFO som gjorde undersökningen och det var möjligt att kryssa i flera svarsalternativ.

Det var Platon som började med undervisningsgrupper på 30 personer, så det är en modell som stått sig i 2400 år. De mycket speciella, kungasöner och liknande, har alltid haft egna utbildningslösningar med informatorer och privatundervisning. Men för de breda lagren är det alltid 30 som har gällt som norm. Nu är ett av Socialdemokraternas vallöften att klassernas storlek ska minska. Men är det en lösning? Inte enligt PISA. En av männen bakom den internationella PISA-undersökningen, Andreas Schleicher, var nyligen i Sverige och berättade då vad man kunde komma fram till genom undersökningarna. Han konstaterar att det inte är hur mycket pengar som satsas som ger resultat, utan hur pengarna satsas. Skolbudgetens storlek förklarar bara 20 procent av skillnaden i resultat.

Pengar är bra – men det räcker inte

Sydkorea och Luxemburg satsar ungefär lika mycket på skolan. Men på ett mycket olika sätt. I Sydkorea är klasserna stora och undervisningstimmarerna många. Landet satsar på höga löner för lärarna för att eliten ska rekryteras till skolan. I Luxemburg satsas resurserna på små klasser. Undervisningstimmarerna ligger under snittet och lärarlönerna ligger under snittet. Sydkorea toppar OECD-listan, medan Luxemburg ligger på 23 plats.

En del deltagare i den svenska skol-

debatten pekar på skillnaden i social bakgrund som en viktig förklaring till Sveriges usla resultat. Satsar man extraresurser på de svaga eleverna från eftersatta områden när man säkert bättre resultat. Schleicher, som vet vad han talar om, säger att det inte finns något entydigt samband mellan social bakgrund och utbildningsresultat. Många av länderna som når toppresultat har jämlika utbildningssystem, utan extrasatsningar på de svaga. Skillnaden är att man i de framgångsrika länderna tror på eleverna – och lärarna. Och det gäller inte minst att förmedla den tron till eleverna själva. I USA, med resultat obetydligt bättre än Sverige, förklarar de flesta eleverna bristande framgångar i matematik med att de saknar matematisk begåvning. I Japan är nio av tio elever övertygade om att resultatet i matematik beror på den egna insatsen för att nå resultat. Framgångsrika länder som Sydkorea, Finland och Kanada har system där den sociala bakgrunden spelar liten roll för skolresultaten. Sverige ligger något under snittet när det gäller den sociala bakgrundens påverkan, men långt under snittet när det gäller resultat.

I PISA-undersökningarna finns mycket bakgrundsmaterial som gör det möjligt att skära alla data på kors och tvärs och se samband eller sådant där det inte finns något samband. Och det finns inget samband mellan klassernas storlek och utbildningsresultatet. Ändå är det dit Stefan Löfven vill föra Sverige, för att svenska folket i en opinionsundersökning tror på mindre klasser som en väg till framgång. Svenska folket har fel och Stefan Löfven har fel.

Kvaliteten på lärarna avgörande för resultatet

En annan internationell auktoritet på utbildningsresultat är professorn i Melbourne John Hattie. Han har gjort en så kallad metastudie, en studie av vad resultatet blir när man tittar på många andra forskares vetenskapliga studier för att dra slutsatser om vad som ger resultat i utbildningen. Hattie är kvantitativ till sin inriktning. Han ägnar sig inte åt tyckande utan han ägnar sig åt analys av siffermaterial. Vad fungerar och vad fungerar inte i undervisningen? Han har sammanfattat sina resultat i boken *Synligt lärande för lärare*.

Hatties resultat bryter mot många etablerade "sanningar" inom undervisnings-

Sydkorea är bäst av OECD-länderna i den internationella PISA-jämförelsen av skolresultat. Där har man stora klasser, men en lärarkår som tillhör landets elit. I Sverige har man nu den ena politikern efter den andra på kravet att klasserna ska bli mindre – trots att klasserna redan är små. Och trots att internationell expertis säger att klasstorleken har mycket lite med resultatet att göra.

världen. Men det bör observeras att hans slutsatser bygger på ett mycket omfattande siffermaterial, så omfattande att det verkligen går att göra djupdykningar och dra slutsatser om det mesta. Mindre klasser ger *inte* bättre resultat. Bättre lärutbildning ger *inte* resultat. Och mer läxor ger *inte* resultat. Det som fungerar är enligt Hattie istället själva undervisningsstrategin. Hattie ifrågasätter också prov och betyg från en ganska speciell utgångspunkt. Om toppbetyg förutsätter att man är bra i alla delmoment så kommer inte eleverna att ställa frågor om de delmoment de inte förstår. Hatties modell är att lärarna mer ska inrikta sig på att föra eleverna framåt i de delmoment där kunskaperna är svaga. Men det gör man inte genom att inrikta proven på de delmomenten utan genom att agera på ett sådant sätt att eleverna känner sig motiverade att ställa frågor kring just de momenten. Hatties huvudtanke är att det är läraren som är avgörande för resultatet inte strukturerna omkring. Det

finns massor med dåliga lärare som inte kommer att göra ett bättre resultat om de förses med aldrig så lysande läroplaner, läromedel och undervisningslokaler.

Och de svenska lärarna är usla

Contra har genom åren framförallt riktat kritik mot att lärarkåren genomsyras av 1968 års destruktiva tankar. Kommer det att bli bättre när dessa lärare pensioneras under de närmaste åren? Det är inte säkert, för efter 1968-generationens inträde i lärarkåren har nyutbildade lärare rekryterats med utpräglat låga krav på utbildning och kompetens. Inte minst de låga lönerna inom läraryrket har gjort att kompetensen har sökt sig bort från läraryrket. Det har tidigare varit lärare som sökt sig till andra branscher, men under senare år har det också varit så att studenter skyggar för lärutbildningen. Intagningskraven har sjunkit så lågt att alla sökande som sökt med hjälp av Högscoleprovet kommit in på lärutbildningen. Det har räckt med 0,1 poäng på Högscoleprovet

(där max är 2,0). Bara genom att konsekvent svara alternativ C på flervalsfrågorna på Högskoleprovet kommer man upp i 0,4 poäng. Hela 123 studenter antogs hösten 2012 med 0,1 poäng på Högskoleprovet. Genomsnittet för de antagna var 0,5. Ingen annan utbildning hade så låga krav. Också de som antas genom gymnasiebetyg har låga krav. Där krävs visserligen godkänt i svenska, engelska och matematik. Men flera av de antagna hade snittbetyg (alltså inklusive även ämnen vid sidan av de tre kärnämnen) som låg under godkänt. Det är alltså genuint studiebegåvade studenter som tagit sig in på lärarutbildningarna. Resultatet visar sig i form av många avhopp. Det finns nu ett förslag från regeringen att de ska krävas minst 0,5 på Högskoleprovet för att komma in på högskoleutbildningar. Det blir dock först till höstterminen 2015 som de reglerna kan träda ikraft. I praktiken är det bara lärarutbildningen som berörs av de nya minimikraven.

Av de 8245 studenter som började lärarutbildningen höstterminen 2012 hoppade 15,6 procent av redan första terminen. På en "vanlig" utbildning är avhoppet cirka 10 procent. Det var ingen större skillnad i avhoppet mellan de riktiga bottennappen när det gäller intagning och de som hade bättre betyg/Högskoleprov. Men flera lärarutbildningar har fått sätta in extraresurser på stödutbildning till de nya lärarstudenterna.

Misslyckade lärares fackförbund vill ha mindre arbete och högre löner

Lärarnas fackförbund är naturligtvis djupt engagerade i skolans kris. Men inte alltid på ett konstruktivt sätt. Lärarkåren har misslyckats med sitt arbete under decennier. Och lärarnas fackförbund har misslyckats med sin huvuduppgift (att hålla lönerna uppe) under decennier. De ansvariga inom facket försvarar både de egna medlemmarna och den egna organisationens funktionärer och anställda mot kritik. Krav på högre löner ställer man naturligtvis glatt upp bakom. Men faktum är att fackförbunden inte har kunnat stå emot kontinuerliga reallönesänkningar under de år skolan har drivits i kommunal regi. Kommunens prioriteringar har varit inriktade på andra områden än skolan. Till exempel äldreomsorg, mottagning av invandrare med mera. De tidigare relativt

högavlönade lärarna har fått stå tillbaka i löneutvecklingen i förhållande till de många låglönegrupper som finns inom den kommunala sektorn.

Problemet med lönerna är att en generell lönehöjning skulle ge lika mycket till de inkompetenta lärare som skolan borde klara sig utan som till de lärare som verkligen innebär ett lyft för skolan. Och det passar naturligtvis inte de egalitära lärarfacken, vars medlemmar till större delen räknas till medelmåttorna. Också kommunerna har ställt sig avvisande till försöken att få fart på löneutvecklingen. Införandet av förstelärare och lektorer (med 5.000 respektive 10.000 kronor i månaden i löneförstärkning med hjälp av statliga medel) har plottrats bort. Staten har ställt medel för 4000 tjänster till förfogande, men en fjärdedel av tjänsterna tillsattes aldrig. I 26 procent av landets kommuner tillsattes inga förstelärare alls. Bara 7 procent har fått fasta tjänster som förstelärare eller lektorer. I en betydande utsträckning har pengarna använts som en extrabonus som getts på bara ett år. En förstelärare tjänar efter lönepåslaget i snitt 36.000 kronor per månad.

Fackförbunden har vid sidan av lönefrågan mest inriktat sig på att minska arbetsbördan. Så ställer man helhjärtat upp för kraven på mindre klasser, trots att forskningen inte stöder att det skulle ge bättre resultat. Ovan nämnde John Hattie sammanfattade sina synpunkter när han för en tid sedan besökte Sverige: Mindre klasser ger inget resultat eftersom lärarna inte ändrar sin undervisningsmodell när klasserna blir mindre. Hade man gjort det hade det kanske gett effekt, men undervisningsmodellen kan ändras även med större klasser.

Ger minskad administration bättre resultat?

Facket vill också minska den administrativa bördan på lärarna. Allteftersom resultaten har sjunkit har ansvariga myndigheter kommit med ökade krav på rapporter, vilket förefaller naturligt. Sköter sig inte lärarkåren måste man få fram data som visar var problemen ligger. Man har också infört ett antal åtgärdsprogram för att lösa akuta problem. Det här har tagit tid för lärarna och de kontrar genom att sänka förberedelserna inför lektionerna. 80 procent av de tillfrågade lärarna i en enkät från Lärarförbundet hävdar att de

inte hinner planera och efterarbeta lektionerna som de borde.

Regeringen har kastat in handduken och säger att kraven på att lärarna ska upprätta åtgärdsprogram ska försvinna. Lösningen är enligt facket vidare mindre administration kring de nationella proven (det som verkligen krävs för att se till att det blir något resultat av lärargärningen). Ökad lärartäthet, mer pengar till skolan etc. Särskilt stöd till elever som behöver det vill lärarna inte heller syssla med, det ska vara speciellt anställda pedagoger som sköter om detta, allt för att göra lärarlivet mer bekvämt. Särskilt tycker man att antalet lärare inte ska minskas trots att elevantalet i gymnasiet sjunker drastiskt de närmast kommande åren (på grund av mindre årskullar). Samtidigt försöker facken "väcka" kommunerna med den förestående lärarkrisen, en fjärdedel av lärarna förväntas gå i pension under de kommande tio åren. Vilket i fackens propagandamaterial blåses upp som ett alarmerande hot och ett motiv för höjda löner. I alla branscher med en jämn åldersfördelning kan man förvänta sig att en fjärdedel går i pension under den kommande tioårsperioden (räknat på ett arbetsliv om 40 år, mellan 25 och 65). Det finns visserligen expansiva branscher med hög andel ungdomar (app-design, spelutveckling, restauranger) där andelen är betydligt lägre. Men det finns också utdöende branscher (skrivbyråer, urmakare, radio- och TV-reparatörer), där andelen är högre. Lärarkåren ligger på en ganska exakt gyllene medelnivå. Problemet med nyrekrytering existerar dock, inte på grund av pensioneringarna, utan på grund av det låga intresset för nyrekrytering till läraryrket.

En som säger ifrån vad gäller kvaliteten på lärarna är Marcus Strömberg, VD för Sveriges största friskoleföretag, AcadeMedia. Han menar att en av skolornas viktigaste uppgifter är att övertyga lärare som misslyckas att de ska lämna yrket. AcadeMedia "köper ut" inte så få lärare, enligt Strömberg. Man har också betydligt större löneskillnader än i den kommunala skolan. Signifikativt nog haglar kritiken mot Strömberg i kommentarsfälten på Lärarnas Riksförbunds hemsida, sedan hans synpunkter refererats. Dagens lärarkår ger föga hopp om en bättre framtid för Sveriges elever i kommande PISA-undersökningar.

Inför valen:

Vilka opinionsinstitut ska vi tro på?

Det börjar dra ihop sig till val. Fyra stycken dessutom. Europavalet den 25 maj och riksdags-, landstings- och kommunalvalen den 14 september.

Inför valen kommer vi att få se en rad opinionsundersökningar. Och vad vi sett i dem under senare år är att skillnaderna mellan de olika undersökningarna ökar.

Det har flera förklaringar. Opinionsundersökningarna använder olika metoder och de använder också olika korrigeringsfaktorer för att justera för bortfallet i urvalet.

Det har blivit svårare att göra opinionsundersökningar

Ett grundläggande och ökande problem har varit svenskarnas nya telefonvanor och framväxten av internet. Förr hade varje familj en telefon i bostaden och det var enkelt att ringa på det nummer som fanns i telefonkatalogen. Vanligen valde opinionsinstitutet att tala med den som svarade (om det inte var ett barn). Ytterst få saknade telefon. Ytterst få ville inte svara på opinionsinstitutens frågor och ytterst få hade flera telefonnummer. Kvalitetsproblemen bestod i att det kanske var ett systematiskt bortfall bland dem som svarade. En politisk aktivist som gick på partimöten mest varje kväll hade mindre chans att få svara (oavsett parti). En skiftarbetare med ständig kvällstjänst hade också mindre chans att få svara. Med olika metoder försökte instituten komma till rätta med det sneda urvalet. Men det var ett ganska enkelt problem.

Idag har de allra flesta med sig en mo-

biltelefon överallt och mobiltelefonen är kopplad till den enskilda personen, inte familjen. Alltfler avstår från att ha en fast telefon över huvud taget. Å andra sidan är det inte ovanligt med flera mobiltelefoner, en privat, en för jobbet och en för styrelseuppdraget i fotbollsklubben. Det institut som inte kollar upp mobiltelefoninnehavare och samtidigt eliminerar dubletter riskerar att få kraftigt missvisande siffror, framförallt för ungdomar.

Det tog ett bra tag innan de första opinionsinstituten vågade använda sig av mobilnummer, men nu förekommer det ofta.

Det är dyrt att ringa upp folk, svarsfrekvensen har minskat och alltfler lever sitt liv på nätet. Följden har blivit att en del institut valt att genomföra opinions-

---

cg.holm@contra.nu

---

undersökningarna på nätet. Då får man emellertid räkna med att urvalet blir ännu mer snedvridet än vid telefonkontakt. Det är en viss ”typ” av människor som svarar på enkäter på nätet och alldeles uppenbart är att vissa partier är överrepresenterade eller underrepresenterade vid sådana enkäter (typiskt överrepresenterade är Sverigedemokraterna och typiskt underrepresenterade är Kristdemokraterna). Institutet försöker justera för detta, men är metoderna tillräckligt bra? Och framförallt är metoder som historiskt visat sig vara bra lika bra när det sker en kantring i opinionen, som kanske rör speciella väljargrupper?

Den mest klassiska metoden att korrigera för urvalsfel är att fråga vilket parti den tillfrågade röstade på vid förra valet. Om man vet att moderaterna fick 30 procent av rösterna i förra valet och har ett urval där de som svarat i 25 procent av fallen röstade på moderaterna förra gången har

man justerat upp Moderaternas siffra och skulle det visa sig att 35 procent säger sig ha röstat på moderaterna förra gången gör man motsvarande nedjustering.

Alltmer kritik har riktats mot metoden, eftersom den visat sig inte hålla i praktiken. Av det enkla skälet att folk inte kommer ihåg vad de röstade på förra gången. Den som sympatiserar med Socialdemokraterna idag vill kanske inte för sig själv, ännu mindre inför ett opinionsundersökningsinstitut, erkänna att han eller hon röstade på Moderaterna i förra valet. När man följt upp hur pålitliga svaren på partival i förra valet var har det visat sig att upp till 25 procent uppger fel parti. Och visst, var det 2006 eller 2010 jag röstade på Moderaterna? Det är inte alltid lätt att komma ihåg, särskilt inte för den som har ett lågt politiskt intresse och för den som genom åren har röstat på många olika partier.

En del institut har därför helt frångått viktningen efter sympatierna i förra valet. Ett av de stora instituten, Demoskop, upphörde med detta redan 2005. De resultat som presenteras i tabellen avseende valen 2006 och 2010 är alltså för Demoskop oviktade.

Tyvärr vill inte alla instituten redovisa detaljerna i sina undersökningsmetoder på sina respektive hemsidor. Men det är ju möjligt att titta i facit istället. Hur bra resultat har instituten uppnått?

Tro på Synnovate och Novus – skratta åt United Minds och Sentio

Två forskare vid statistiska institutionen vid Lunds universitet, Jakob Bergman och Björn Holmquist, har undersökt 509 opinionsundersökningar under perioden 2006–2013. De har jämfört hur stor avvikelse de nio olika instituten har till det sammanvägda resultatet, en sammanväg-

ning av alla institutens siffror för närliggande perioder. Deras slutsats är att de bästa undersökningarna görs av Novus och Sifo, medan de sämsta görs av United Minds och Sentio. Haken är att jämförelsen gäller mellan de enskilda instituten och det sammanvägda resultatet, inte med den "sanna" väljaropinionen. Man skulle ju mycket väl kunna tänka sig att de genomsnittliga instituten gör samma fel, medan den som sticker ut i något avseende, gör det därför att de kommit på en bättre metod.

Contra har därför valt att titta på den opinionsundersökning som gjordes närmast före valen 2006 och 2010 och jämföra den med valresultatet samma år. Då blir resultatet att det 2010 var Synnovate och Demoskop som stod för de bästa och United Minds för den (i särklass) sämsta undersökningen. År 2006 var det Synnovate och Sifo i toppen och Skop i botten, nära följt av Demoskop. United Minds, Novus och Sentio var inte med 2006, men väl 2010. YouGov var varken med 2006 eller 2010.

Vi har tvingats bortse från SCB i jämförelserna, eftersom de genomför undersökningar bara två gånger per år och ingen av dessa kort innan valet (maj och november). Det som skiljer SCB från de övriga instituten är det stora urvalet. De vanliga instituten har mellan 1000 och 2000 tillfrågade och SCB cirka 9000. Men också låg svarsfrekvens – 30 procent bortfall. Statistiskt räcker 1000 svarande gott och väl för att få ett pålitligt resultat, men ska man göra så kallade korstabuleringar med trovärdighet måste

Det är resultatet på valdagen som räknas. Men vi kan få en vink om hur det går genom att studera opinionsundersökningarna. Metoderna skiljer sig mellan instituten och skillnaderna mellan instituten blir större. Contra hjälper Dig att hitta rätt bland resultaten.

man ha större urval. Det kan till exempel gälla hur arbetslösa ungdomar röstar, kvinnor i förortskommuner eller vilken mindre grupp man nu är intresserad av att specialstudera. För totalsiffrorna räcker de övriga undersökningsinstitutens urval mer än väl.

Bergman och Holmquist valde också att titta på om det fanns institutspecifika avvikelser. Det vill säga var det något institut som systematiskt gav för höga eller för låga värden till ett visst parti. Det var det. Sentio, Skop och United Minds har siffror som mest avviker från medeltalet för de undersökta instituten, Novus, SCB, Sifo och YouGov ligger bra till med små avvikelser. Framförallt gällde avvikelserna Sverigedemokraterna. United Minds överskattar Sverigedemokraterna och Skop överskattar dem. Skop överskattar Alliansen generellt enligt Bergman och

Holmquist.

Om vi använder Contras metod kan vi för 2010 notera stora avvikelser för United Minds och Sifo vad avser Miljöpartiet (överskattat mer än 2 procentenheter), för United Minds när det gäller Moderaterna (underskattat mer än 2 procentenheter) och Socialdemokraterna (underskattat med hela 3 procentenheter). United Minds och Sifo har också missat ganska grovt för Sverigedemokraterna (en överskattning med 1,5 procentenheter hos United Minds och en underskattning med 1,9 procentenheter för Sifo).

Den som närmare valen vill få en realistisk bild av opinionsläget bör slå dövörat till när det kommer siffror från United Minds eller Sentio och lyssna mer uppmärksamt när det är Synnovate eller Novus samt möjligen Sifo som är i farten.

	Valresultat	Demoskop	United Minds	Sifo	Synnovate	Novus	Skop	Sentio	SCB
S	30,7	1,8	3,0	0,4	1,0	0,8	1,9	1,9	3,1
V	5,6	0,9	0,7	0,3	1,0	0,5	1,1	0,4	0,0
MP	7,3	0,2	2,6	2,4	1,3	0,9	0,7	1,4	3,4
M	30,1	1,5	2,5	0,1	0,3	1,3	1,2	1,3	0,9
KD	5,6	0,7	0,7	0,9	0,3	0,4	0,0	0,2	1,1
FP	7,1	0,0	0,4	0,3	0,5	0,2	1,6	0,2	1,3
C	6,6	0,4	0,3	0,0	0,3	0,6	0,1	1,1	2,0
SD	5,7	0,6	1,5	1,9	0,2	1,3	0,7	0,1	1,8
Övriga	1,3	0,1	0,7	0,3	0,7	0,8	0,5	0,8	0,6
	100,0	0,69	1,38	0,73	0,62	0,76	0,87	0,82	1,58

Läs tabellen så här: Kolumnen valresultat visar partiernas andelar i valet den 19 september 2010. För varje parti anges hur många procentenheter fel varje institut hade i den sista undersökningen innan valet (det kan vara antingen en överskattning eller underskattning). Ur tabellen går det exempelvis att utläsa Demoskop prickade Folkpartiets valresultat (7,1 procent) exakt i sin sista undersökning, samma för Sifo och Centern, Skop och Kristdemokraterna samt SCB och Vänsterpartiet. Största missarna gör SCB, men deras undersökning gjordes i maj, alla de andras i september. Största missen i övrigt gjorde United Minds som underskattade Socialdemokraterna med 3,0 procentenheter, Moderaterna med 2,5, samtidigt som man överskattade Miljöpartiet med 2,6 och Sverigedemokraterna med 1,5 procentenheter. På den sista raden kan man avläsa det genomsnittliga felet för de åtta riksdagspartierna och gruppen "övriga". Bäst var Synnovate med ett medelfel på 0,62 procentenheter och sämst United Minds med 1,38 procentenheter (samt naturligtvis då SCB på hela 1,58 procentenheter).

Personvalet fungerar som en säkerhetsventil mot maktkoncentration

Väljarna har kommit allt längre från de valda. En säkerhetsventil har varit personvalen. Personvalet förde Annie Lööf fram till partiledarposten i Centerpartiet. Och personvalet förde Alf Svensson till Europaparlamentet. Men annars har det mesta blivit som vanligt – särskilt kristdemokraterna har ansträngt sig för att stoppa personer som hade kunnat vinna i personvalet. Lennart Sacrédeus som kom fyra i provvalet inom Kristdemokraterna inför Europavalet 2009 sattes inte ens upp på den 55 namn långa kristdemokratiska valsedeln. Och därmed hjälpte det inte hur de kristdemokratiska väljarna röstade.

År 1998 blev det för första gången möjligt att personrösta genom att sätta ett kryss på valsedeln bredvid den önskade kandidaten. Tidigare personvalsmetoder var så svåränvända att det troligen aldrig inträffade att väljarna direkt påverkade vilka ledamöter inom ett visst parti som valdes till Riksdagen, utom i de fall när partierna erbjöd olika valsedlar. Det var i det gamla systemet däremot möjligt att komma med en ”spränglista” från en missnöjd minoritet inom ett parti – den möjligheten är idag effektivt stoppad genom att det krävs registrering av kandidater för att rösterna på dem ska räknas (det finns helt obetydliga undantag för de partier som inte registrerar namn, vanligen små lokala partier).

Den som lyckats få personvalskryss från minst 8 procent av ett partis röster i riksdagsvalet blir personvald. I övrigt tillsätts ledamöterna i den ordning de står på ett partis valsedel. För kommunalval och europaval gäller en femprocentsgräns. Åttaprocentsgränsen för Riksdagen kommer att ersättas med en femprocentsgräns i höstens val.

Åtta riksdagsledamöter valdes in på kryss

Vid riksdagsvalet 2010 var det åtta ledamöter som tog plats i Riksdagen på grund av personkryss. De två största partierna fick bara en ledamot den vägen, Sven-Erik Bucht (S). De två stora partierna tar normalt flera platser i varje valkrets och kan därför redan på valsedeln ge valbar plats åt de mest framträdande kandidaterna. Små partier kanske bara får en plats per valkrets och då kan kryssen avgöra vem av två framträdande kandidater som får riksdagsplatsen. Kristdemokraterna har tre personvalda ledamöter, Annelie Enochson, Tuve Skånberg och Roland

Utult. Centern har två personvalda ledamöter: Per-Ingvar Johnsson och Emil Källström. Miljöpartiet har en, Maria Ferm. Folkpartisten Roger Haddad är också personvald.

Två av kristdemokraterna, Annelie Enochson och Tuve Skånberg, var tidigare riksdagsledamöter som inte placerats på valbar plats av partiet vid valet 2010. De står bägge för vad som skulle kunna beskrivas som ”gammaldags”

---

geza.molnar@contra.nu

---

kristdemokratiska värderingar och partiledningen ville uppenbarligen ”modernisera” riksdagsgruppen genom att rensa ut obekväma personer. Väljarna var dock inte med på det. Ungefär som Kristdemokraternas ledning 2009 fick backning på att välja snusmotståndaren Ella Bohlin till Europaparlamentet. Niondeplacerade förre partiledaren Alf Svensson blev med dunder och brak invald med 37 procent av kristdemokraternas röster personvalskryssade (Ella Bohlin fick bara 19 procent). Lennart Sacrédeus blev inkryssad i Europaparlamentet 1999 och senare i Riksdagen 2006. Hans skepsis till EU och hans uttalade motstånd mot aborter gjorde honom dock impopulär bland ledande kristdemokrater. Trots att han kom på fjärde plats i Kristdemokraternas provval inför Europaparlamentetsvalet 2009 valde partiet att inte ens sätta upp honom på den 55 namn långa valsedeln. Han kunde därmed inte kryssas in i valet 2009. Samma blir det 2014. Trots en sjätteplats i provvalet finns inte Sacrédeus med på listan. Han fick 17 procent kryss i riksdagsvalet 2010, men eftersom Kristdemokraterna tappade det enda mandatet i Dalarna åkte Sacrédeus ur Riksdagen.

Annie Lööf blev partiledare och näringsminister efter framgångsrik personvalskampanj

Folkpartiets omåttligt populära Europaparlamentsledamot Marit Paulsen fick hela 51 procent av rösterna kryssade i valet 2009. Men det spelade ingen roll, eftersom hon redan stod först på Folkpartiets lista.

Annie Lööf (då Johansson) lyckades 2006 med en intensiv personvalskampanj slå ut Centerpartiets riksdagsledamot sedan elva år Margareta Andersson i Jönköpings läns valkrets. Annie Johansson var bara 23 år. Hon kryssades av 13 procent, medan Margareta Andersson bara fick 7 procent.

Med bara åtta ledamöter inkryssade som personvalda i riksdagsvalet 2010 har en del hävdad att systemet är ett misslyckande. Men ser vi på detaljerna kan vi se att systemet spelat en viktig roll i några avgörande fall. Alf Svenssons plats i Europaparlamentet och Annie Lööfs väg till partiledarposten byggde bägge på personvalskryssen. Och Kristdemokraternas försök att ändra partiets profil genom att nedvärdera ”gammaldags” kristdemokrater har gång på gång fått en knäpp på näsan.

Personrösterna påverkar – inom partierna

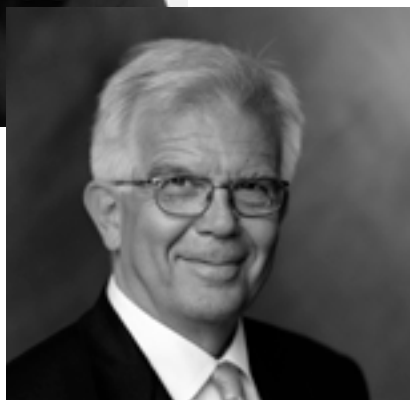
För några år sedan presenterades i tidskriften *Ekonomisk Debatt* en analys av hur mycket det kostade att köpa en röst. Några ekonomer (Mikael Elinder, Henrik Jordahl och Panu Poutvaara) hade gjort en analys av valet 1998. Då lanserade Göran Persson vallöftet om maxtaxa på dagis. Han gjorde det utan att han ens hade förankrat det i sitt eget parti och förslaget riktade sig till en mycket avgränsad

Foto: Centerbilder
respektiv Kristdemokraterna

Personvalet spelar roll. Annie Lööf har byggt hela sin karriär på att slå ut partiets huvudkandidat genom personvalskryss i riksdagsvalet 2006. Och i Europavalet 2009 sopade Alf Svensson (på nionde plats) mattan med KDs huvudkandidat Ella Bohlin.

grupp, familjer med höga inkomster och barn i åldern 1–6 år. Forskarna räknade med sedvanliga ekonomiska modeller ut vad en röst kostade. Det gick nämligen att belägga att Socialdemokraterna gick bättre bland högavlönade småbarnsföräldrar (jämfört med tidigare val). Forskarnas slutsats var att en röst kostade 40.000 kronor – maxtaxan kostade 3,2 miljarder och gav Socialdemokraterna 80 000 extra röster. Det var varken Göran Persson eller Socialdemokraterna som betalade, utan skattebetalarna (det finns en artikel om detta i *Contra* nummer 3 2010).

Inför årets val finns det en ny valteknisk artikel i *Ekonomisk Debatt*. Den handlar om hur personrösterna påverkar politiken. En del anser som sagt att personvalet inte gör några stora effekter, men de tre författarna, Olle Folke, Torsten Persson och Johanna Rickne, har motsatt åsikt. För att kunna analysera teserna har man gett sig på de kommunala valen istället för riksdagsvalen. Valen i kommunerna ger ju helt andra möjligheter till statistiska analyser än riksdagsvalen, där det handlar om några enstaka ledamöter som tillsätts efter personröster.

Personvalskryssen fungerar i två avseenden. De är ett sätt att utkräva ansvar av dem som har makten (är kommunalrådet värd att väljas om? Ska vi ha X istället?).

Studien bygger på alla personröster i kommunalval mellan 1998 och 2010. Eftersom det ofta är så att förstanamnen på

en valsedel får många kryss (90 procent av alla kryss ges till personer som hade blivit valda ändå genom att personerna stod högt upp på valsedeln) har man valt att koncentrera sig på de fall där det finns flera kandidater som har många kryss – där skillnaden mellan kandidaterna är liten. Med inriktning på just dessa fall har forskarna tittat på hur många personer som vunnit personvalet (i fullmäktigemajoritetens största parti) som blir valda till kommunstyrelsens ordförande. För den som kommit tvåa är chansen drygt 20 procent. För den som kommit etta är chansen mer än den dubbla (45–50 procent). Samma gäller möjligheten att bli förstanamn på nästa vals valsedel. Den som har fått näst flest personröster hamnar som förstanamn på nästa vals valsedel i ungefär 15 procent av fallen, att jämföra med 35–40 procent för den som fått flest röster.

Även Pampen kan påverkas

Det här blir ännu tydligare i kommuner där ett parti ”prenumererat” på makten. Oftast är det Socialdemokraterna som suttit i orubbat bo, kanske sedan 1920-talet. Det är hemorten för den typiska kommunalpampen (Göran Persson gjorde vad han ville i Katrineholm innan han blev skolminister). I just de här kommunerna fungerar personvalet som en säkerhetsventil. Det finns möjlighet att göra en annan mening hörd i en situation

där maktmonopolet annars permanentas bakom stängda dörrar. I Amerika brukar man lösa maktmonopolets problem genom primärval – även i områden med kompakt demokratisk eller republikansk majoritet finns det faktiskt en konkurrens om makten, mellan dem som ställer upp för det dominerande partiet i primärvalet. Personvalet fyller samma funktion som primärvalet i Amerika – men det blir eftersläpning, många personvalskryss ger resultat i en annan listplacering först i nästa ordinarie val.

I en kommun i landet har ett parti utnyttjat personvalet som ett led i arbetet för att ta bort bilden av ett pampdominerat monopolparti. I den stabilt vänsteröstade Övertorneå kommun lovade Socialdemokraterna 2010 att den person som fick flest kryss skulle väljas till kommunstyrelsens ordförande. Socialdemokraternas andel ökade från 36,3 till 47,8 procent. 77 procent av S-väljarna gjorde ett personval och det var ganska jämnt mellan de tre främsta kandidaterna. Roland Kemppainen vann och är sedan valet Kommunstyrelsens ordförande. I riksdagsvalet 2010 var det 25 procent som satte ett personkryss. Andelen som kryssat bland Övertorneås socialdemokrater är alltså tre gånger så hög som riksgenomsnittet. Också de övriga partierna har fått med sig en sväng av det höga kryssandet i Övertorneå. De ligger mellan 61 och 74 procent.

I artikeln i *Ekonomisk Debatt* försöker man också belysa frågan om vilken typ av personer som får de flesta personrösterna. De testar hypotesen att väljarna tenderar att kryssa för de mest kompetenta politikerna. Att mäta kompetens på ett sätt som gör det möjligt att göra statistiska analyser är naturligtvis inte lätt – och de metoder som används kan ifrågasättas. Två försök görs. I det första alternativet ser man på (manliga) politikernas mönstringsresultat och jämför med ett av de skrivna proven och bedömningen av ledaregenskaper. Detta är möjligt endast för något äldre politiker, de som mönstrade när det fanns goda skäl att göra bra ifrån sig på mönstringen. I det andra alternativet ser man på inkomsten och anser att de som tjänar mer, men som är verksamma inom samma bransch, är de mest kompetenta. I bägge fallen finner man att de ”kompetenta” får signifikant fler personkryss. Väljarna vill ha kompetenta politiker. 📧

Tsar Putin

Vladimir Vladimirovitj Putin har varit Rysslands ledande kraft sedan han den 7 maj 2000 installerades som landets president. Hans sjuklige företrädare Boris Jeltsin hade några år tidigare fått upp ögonen för Putin: 1997 blev denne biträdande chef för president Jeltsins stab och året därpå chef för FSB, som den ökända säkerhetstjänsten KGB bytt namn till efter kommunismens fall.

Vladimir Putin föddes i dåvarande Leningrad den 7 oktober 1952 i knappa förhållanden. Uppväxten blev ganska orolig, och Putin har själv sökt avporträttera sig som något av en ungdomsligist i syfte att stärka sin image som en enkel och tämligen hårdför man av folket. Ett av hans stora intressen var kampsport.

1975 inledde Putin sin omskrivna bana inom KGB, som bland annat skulle medföra utlandsuppdrag i Dresden i den sovjetiska satellitstaten Östtyskland. Efter det misslyckade stalinistiska kuppförso- ket i Sovjetunionen 1991 valde Putin att lämna KGB, vars chef Vladimir Krjutj- kov var en av de ledande kuppmakarna. Under 1990-talet bekläddes sedan den bli- vande presidenten och premiärministern ett antal mer eller mindre höga ämbeten i den forna hemstadens administration.

Om Vladimir Putin har det skrivits åtskilligt. Bland de senaste böckerna märks den rysk-amerikanska journalisten Anna Arutunyan, född 1980, som med boken *Tsar Putin* (2012) sätter in Putin och hans maktutövning i ett historiskt samman- hang. Så här beskriver författarinnan syf- tet med boken:

”Det här är inte en bok om Vladimir Putin, för det har skrivits nog om honom för att läsarna ska kunna dra sina slutsat- ser, vilka de än är. Detta är en bok om hur ryssarna formar sitt förhållande till statsmakten, och ekonomin, om de myter och outtalade regler som styr detta för- hållande. Putins regim har bidragit till att avslöja relationerna till statsmakten och visa hur mycket av en tsar Rysslands härskares fortfarande är.”

Putin var president 1999–2008. Sist- nämnda år övertogs presidentskapet av den av Putin handplockade, endast 162 centimeter långa (Putin är 170) juristen Dmitrij Medvedev, som tidigare varit Putins stabschef och vice premiärminis- ter. 2012 valdes Putin ånyo till Ryska Fe- derationens president. Valen i Ryssland

är klart demokratiska jämfört med hur det var i Sovjetunionen, något som dock inte innebär att det råder någon demokrati av västerländskt snitt.

Arutunyan ger i bokens epilog, kallad ”En tsar är vald”, en illustrativ bild av hur den ryska demokratin fungerar. Författarinnan åtar sig sysslan som valöver- vakare i presidentvalet den 4 mars 2012 i en by som heter Nizjnjeje Mjatjkovo 20 kilometer sydost om Moskva. I byns sporthall sammanträffar hon med valför- rättaren Anton Dugin, som enligt Arutu- nyan har två uppgifter denna dag: ”att se till att röstförfarandet gick bra, i enlighet med papperslagen, och att premiärminis- ter Vladimir Putin fick det nödvändiga antalet röster i enlighet med den *levande* /författarinnans kursivering/ lagen, för- medlad från presidentens kansli i Kreml till Dugins chef, guvernören för Moskva län.”

För att säkerställa att den senare mål- sätningen skall uppnås, kan Dugin inte vara alltför nitisk när det gäller att kon- trollera att de som lägger sina röster i va- lurnorna är berättigade att göra det eller att de röstande bara lägger ner en valse- del. När Arutunyan uppmärksammar Du- gin på att oegentligheter härvidlag före- kommer svarar denne: ”Ja, ja, det är en valurna och det finns en hel del röster i den. Vad är problemet?”

Anna Arutunyan har skrivit en i mitt tycke oundgänglig, om än inte särskilt lättläst, bok som visar hur den ryska despotismen och Kreml-kulten, som le- der sitt ursprung tillbaka till de gamla tsarerna, lever och frodas i Putins Ryss-

land. Den senare är varken någon Ivan den förskräcklige eller Stalin, men ingen i Ryssland misstar sig på vem som äger den yttersta makten i det postkommunis- tiska Ryssland.

Det intryck jag får av *Tsar Putin* är dock att den ryska halvdictaturen (om man vill vara välvillig kan man naturligtvis också kalla landet för en halvdemokrati) är gan- ska godtycklig och givetvis inte alls lika allomfattande som det var under kom- munismen. Också den Putin-kult som existerar är rätt halvhjärtad. Den frodas bland annat i underhållningsbranschen, där smarta artister som vill komma upp sig torgför låtar med fäniga texter till den store ledarens ära. Ett exempel:

En man som Putin, full av styrka

En man som Putin, som inte dricker

En man som Putin, som inte ville
göra mig illa

En man som Putin, som inte sjappar!

Det sannolikt mest utmärkande draget i putinismens ryska rike är korruptionen. Denna genomsyrar hela samhället och återfinns inom administrationen från Kreml högst upp till lägsta lokala nivå ut- ute i obygden. Den återfinns också inom det rudimentära partiväsendet (där oppositionspartierna måste godkännas av regeringspartiet, Enade Ryssland, för att alls kunna existera) inom militären, hos säkerhetstjänsten FSB, i tullen, inom när- ringslivet, i sportens värld... kort sagt: korruptionen finns överallt.

I likhet med forna tiders makthavare, de må ha varit tsarer eller kommunistdes- poter, kastar även Vladimir Putin lystna blickar mot omvärlden. Han skriver kontrakt med andra länder via statliga bolag som Gazprom eller Rosatom i syfte att få kontroll via energi. Eller också utlovar han andra förmåner, som i fallet Ukrai- na.

Frågan är hur länge denne moderna tsar kommer att fortsätta vara Rysslands obe- stridde makthavare. Min gissning är: för en lång tid framöver. En sak är klar, och det är att han inte har för avsikt att låta demokratiska överväganden stoppa ho- nom. Jag tror dessutom att han inte bara ser till den egna makten utan verkligen har Rysslands bästa, som han uppfattar det, för ögonen. *Tommy Hansson*

Anna Arutunyan: Tsar Putin. 312 sidor. Ordfront förlag.

SVERIGE-NYTT

Contras notisavdelning har i detta nummer sammanställts av C.G. Holm. De källor som refereras är inte direkt citerade, utan texten är Contras sammanfattning av originalkällan om inte annat markerats med citationstecken.

”Försvar” av Gotland

Gotlands försvar består för närvarande av femton officerare och 25 civilanställda.

Hemvärnet kan mobilisera 450 man, men bara 250 är beväpnade med handeldvapen. I ett förråd står sedan förra året 14 moderna stridsvagnar. Det finns dock inga stridsvagnsbesättningar på Gotland.

Under det kalla kriget kunde upp till 22000 man mobiliseras på Gotland. Idag är det tveksamt om det går att få ihop en lika stor styrka för hela landet. Gotlands regemente (P18) avvecklades 2005, Gotlands artilleriregemente (A7), Gotlands kustartilleriregemente (KA3) i Fårösund och Gotlands Luftvärnsskår (Lv2) avvecklades samtliga år 2000.

Det är 25 mil från sydöstra Gotland till den ryska flottbasen Kaliningrad – hän-delsevis är avståndet till Stockholm un-gefär detsamma. Krim, som Ryssland tog över på några dagar är cirka 8 gånger så stort som Gotland.

Ung Vänster blockerar

När Miljöpartiet och Sverigedemokra-terna skulle debattera politik inför förs-

tagångsväljarna på Sankt Eskils gymnasium i Eskilstuna ingrep Ung Vänster och stoppade debatten. De hotade med ”blockad” och skolledningen ansåg att det kunde bli bråk och inställde evenemanget. De tilltänkta debattörerna uppträdde gemensamt i en film utlagd på e-kurirens webb-sida där de samfällt förklarade att de var politiska motståndare, men att en öppen diskussion var vägen att belysa skillnaderna. De fördömde Ung Vänsters tilltag, men hade viss förståelse för skolledningen, med hänvisning till elevernas säkerhet. Inslaget avslutades med att kombattanterna skakade hand med varandra. (Eskilstuna-Kuriren)

Sämre sedan kommunen tog över

I *Contra* nummer 4 2013 redogjorde vi utförligt för ”DN-skandalen”, när en förljungen presskampanj i Dagens Nyheter medförde att kommunen tog över vårdanläggningen Koppargården i Stockholm från Carema. Koppargården hade stora problem när det tidigare drevs av kommunen och Carema hade sakta men säkert fört anläggningen på rätt väg. Men allt var långtifrån bra när ”skandalen” briserade på DN:s sidor. Ni kanske kommer ihåg de profithungliga kapitalisterna som vägrade blöjorna? Det första kommunens nya ansvariga gjorde var att köpa

in fler vågar så att man kunde väga fler blöjor, en standardrutin som används för att prova ut rätt blöjor vid förändrade förhållanden.

Nu har Koppargården drivits i kommunal regi i över två år och det går att se effekterna. *Dagens Samhälle*, en tidning som ägs av Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, har sammanfattat läget: –kvaliteten är oförändrad eller till vissa delar sämre

–det finns stora brister i rutiner kring in-kontinens, fall och fallskador, demens och palliativ vård

–personalen larmar och patientsäkerheten anses hotad

–missnöjet bland de anställda är djupt och utbrett

–det råder växande missnöje bland boende och anhöriga med kommunen som huvudman

–antalet sjuksköterskor per boende är lägre än under Carema

–vidareutbildningen av personalen har halverats

Den sista punkten är särskilt intressant, eftersom det var den enda punkt där Carema brutit mot avtalet med kommunen och den punkt som kommunen formellt använde för att häva avtalet och utkräva vite. Nu har alltså kommunen halverat den enligt kommunens egen uppfattning redan tidigare för låga vidareutbildningen.

Dagens Samhälles redaktör Mats Edman skriver: ”Frågan är om summan av alla starka motbevis som samlats på hög sedan 2011 har någon betydelse. Allmänheten får inte veta sanningen eftersom medskyldiga redaktioner vägrar att tvätta sin egen byk.” ”Ansvar för detta faller på DN, SVT, S, M, FP, V, LO och även Kommunal, som valt att ignorera sanningen om Koppargården för att i stället vifta på svansen i ett helt annat intresse än medlemmarnas”.

Osaklig kampanj mot kafé

Också *Göteborgs-Posten* har lånat sig till en mediakampanj på lösa grunder. Det handlar om påstående om slavliknande arbetsförhållanden, bidragsfusk och otillbörlig konkurrens genom lönebidrag. När de anställda försökt ge sin bild av arbetsplatsen har det stoppats av tidningen. Bara det negativa har förts fram i GP. Företaget, kaféet Le Pain Français, har medvetet satsat på att ta in personer som haft svårt att få förankring på arbets-

marknaden (till exempel handikappade). För detta har man fått lönebidrag, vilket av GP alltså beskrivs som otillbörlig konkurrens. Le Pain Français har åtta kaféer i Göteborg och GP har hittat två missnöjda före detta anställda. En av dem hade fått felaktigt OB-tillägg, vilket dock rättades så snart företaget uppmärksammats på felet. Den andra hade inte fått fast jobb efter en praktikmånad. De flesta praktikanterna har dock fått fast jobb. GP ville inte låta alla nöjda medarbetare komma till tals. Lösningen för företaget blev helsidesannonser i GPs lokalkonkurrent *Metro*.

Biltullar drabbar handeln

Göteborg följde Stockholms dåliga exempel och införde biltullar. Det påverkade handeln direkt. Plötsligt fanns det inte en enda lågprismarknad innanför tullarna (men Willys startade en just med hänvisning till tullarna). Riktigt dåligt gick det för köpcentret Bäckebol. Kunderna måste betala tull för att komma till centret från bägge de närmsta stadsdelarna, Backa och Kärra. Butikerna tappade var femte kund – på vardagarna. På helgerna är det inga tullar och då pågår ruljangsen som vanligt.

Efter en namninsamling har göteborgarna tvingat fram en folkomröstning om de redan införda biltullarna. Folkomröstningen hålls i samband med riksdagsvalet den 14 september. När motsvarande omröstning hölls i Stockholm fick bara invånarna i Stockholm rösta, medan majoriteten av de som drabbades av tullarna bodde i kranskommunerna. I Stockholms stad var det liten majoritet för tullar, i de kranskommuner som höll omröstningar var det förkrossande majoritet mot tullar. Politikerna valde att strunta i de som betalar och införde tullar. Stockholms stad står för 41,5 procent av befolkningen i Stockholms län, men länsinvånarna betalar 70 procent av tullarna. (GT)

”Det var inte bättre förr”

Vi citerar en insändare i tidningen *Metro*: ”Jag växte upp då sossarna hade monopol på regeringsmakten i Sverige. Vi var 39 kamrater i klassrummet. Åldringsvården skedde i logement med 8–12 sängar i rad. Det var omöjligt att få kvalificerade jobb inom det offentliga om man inte hade partibok och skattesystemet var närmast obegripligt. Det utnyttjade finansminis-

tern så skickligt att han kunde köpa ett stenhus i Gamla Stan”.

Vi fick aldrig veta sanningen om Stig Wennerström

Storspionen Stig Wennerström arbetade åt den sovjetiska militära underrättelsetjänsten GRU. Han greps 1963 och dömdes till livstids straffarbete. Han släpptes dock efter futtiga elva år och kunde sedan leva ett behagligt pensionärsliv i ett rikemansboende i Djursholm. Han hade ordnat det så fint att det var hans hustru som ägde familjens hus och när det han bedömdes ha tjänat på spionverksamheten förverkades till Kronan, så kunde familjen behålla huset, som sedan byttes till ett exklusivt pensionärsboende. Han avled 2006.

När Wennerström dömdes i juni 1964 var det kort innan Sovjetunionens ledare Nikita Krusjtjev skulle komma på Sverige-besök. För att inte irritera den höge gästen lades locket på och man gick aldrig till botten i affären. Försvaret fick inte ens tillfälle att förhöra Wennerström. Krusjtjevs besök i Sverige i juni 1964 var för övrigt ingen bra investering från svenska statens sida. Krusjtjev sparkades av sina partikamrater i Kreml mindre än fyra månader senare.

Torgny Nordin har i *Göteborgs-Posten* sammanfattat information om Wennerström, som belyser spionens personliga karaktär och hur han tog sig fram bland hemliga handlingar.

Wennerström träffade sin senare handledare vid GRU, Sergej Ivanovitj, redan 1933/34 i Riga. Wennerström hade fått ett stipendium för att studera ryska i det då självständiga Lettland. Under Andra världskriget fick Wennerström en placering som militärattaché i Sovjet. Vad som hände där vet vi inte, men när han kom hem till Stockholm uppmärksammade Försvarsstaben Wennerströms flitiga umgänge med tyska Abwehr. Wennerström fick information från ryssarna som Wennerström överlämnade till tyskarna. Materialet krypterades och sändes till Berlin. Svenskarna hade dock knäckt tyskarnas chiffer och visste precis vad som gick vidare till Berlin. Svenska myndigheter agerade dock inte. Wennerström fortsatte sin karriär. Nordin menar att ryssarna dock borde ha fått allt klart för sig när de i slutet av kriget erövrade de tyska underrättelsearkiven. Därmed hade Sovjet ett

utmärkt påtryckningsmedel mot Wennerström. Wennerström hävdade dock själv i förhören att han värvades av Sovjet först i slutet av 1940-talet.

Mellan åren 1948 och 1952 var Wennerström återigen militärattaché i Sovjet. Det var en skickligt utstuderad plan från ryssarna. De vägrade helt enkelt visum för den man som ursprungligen valts ut. Sverige fick ta andrahandsvalet, storspionen fick nyckelpositionen som försvarsattaché. Ryssarna upptäckte 1951 att Wennerström överlämnade material till USA. Han tjänade genom åren alltså alla som kunde tänkas betala.

Lennart W Frick, tidigare chef för Militära Underrättelse- och Säkerhetstjänsten, MUST, berättar för Nordin att de åtta svenskar som dödades när en svensk DC-3a sköts ner över Östersjön troligen miste livet på grund av att Wennerström informerat ryssarna om DC-3an. Han hade också troligen sin hand bakom de stora förlusterna när motståndsmän skickades till Baltikum mellan 1945 och 1957. Många greps kort efter landsättningen.

Hur har det gått med utanförskapet?

Den största valfrågan 2006 var ”utanförskapet”. Alliansen menade att det inte dög att stoppa undan folk i förtidspensioneringar och sjukskrivningar. Det behövdes krafttag för att vända den negativa trenden. Sedan dess har man försökt med en rad olika metoder. En del med framgång och andra med mindre framgång.

Dagens Nyheter har gjort en sammanställning av de fyra huvudsakliga kategorierna i ”utanförskapet”. Sammanfattningsvis har det gått ganska bra.

Mellan 2006 och 2013 minskade antalet förtidspensionärer med 35 procent. Antalet långtidsjukskrivna minskade med 34 procent. Antalet långtidsarbetslösa ökade med 61 procent och antalet socialbidragstagare med 2 procent.

Eftersom antalet långtidsarbetslösa är den minsta kategorin av de fyra blir helhetsbilden positiv, en minskning av utanförskapet med 16 procent i antal. Som andel av befolkningen är resultatet ännu bättre, eftersom befolkningen ökat med 3,6 procent (i åldrarna 18–64). Det innebär att det samlade utanförskapet gått ner från 21,1 procent 2006 till 17,1 procent 2013.

(grundmaterial från *Dagens Nyheter*, bearbetning av *Contra*)

UTLANDS-NYTT

Dödsdömd för konvertering

Den 22 september 2010 dömdes pastor Youcef Nadarkhani i Iran till hängning för att han "avfallit från tron på islam" och för att han "predikat en icke-islamisk lära". Nadarkhani hade vid 19 års ålder valt att bli kristen enligt domstolen, själv menar han att han blev kristen som barn och att han aldrig varit muslim. Enligt iransk lag döms män till hängning för konvertering, medan kvinnor klarar sig undan med livstids fängelse. Nadarkhanis fall uppmärksammades stort i Tyskland. Domen fastställdes i både hovrätten och Högsta domstolen, men Högsta domstolen återförvisade målet till lägsta instans på grund av vissa procedurfel. Vid en förnyad rättegång blev det en mildare dom. Nadarkhani frikändes för brottet "konvertering", men dömdes för att ha "predikat en icke-islamisk lära". Han frisläpptes efter domen 2012 eftersom han som häktad avtjänat hela fängelsestraffet. Han greps dock igen på juldagen 2012 och satt fängslad över jul och nyår. Nadarkhanis fru Fatemeh Pasidedeh dömdes för samma brott som sin make till livstid 2010, men hon släpptes efter att ha avtjänat bara fyra månader.

Det finns ingen lag mot konvertering i Iran, men domstolarna tillämpar ofta sharia-rätten. Kristendomen är annars en skyddad minoritetsreligion i Iran. Men de som är kristna lever ett svårt liv.

(Menschenrechte, Frankfurt)

Kinas offensiv mot Väst

Det är inte bara Volvo Personvagnar och Saab Automobile som är i kinesiska händer. Kinas offensiv mot Väst på det ekonomiska området är världsomfattande. För en tid sedan köpte det statliga kinesiska oljebolaget CNOOC för 15,1 miljarder dollar bolaget Nexen, som kontrollerar en stor del av oljesandstillgångarna i den kanadensiska provinsen Alberta och 10 procent av Kanadas totala tillgångar av oljesand. Kanadas premiärminister Stephen Harper har jobbat för att locka utländska investeringar till Kanada, men när affären var genomförd förklarade han att det inte var avsikten att utländska statsföretag skulle lägga beslag på kana-

densiska företag. Framöver ska sådana köp bara tillåtas i exceptionella fall och efter noggrann prövning.

(The Economist)

Nordkorea var Ostasiens mest utvecklade land – på 1940-talet

När Koreahalvön delades mellan det kommunistiska Nordkorea och det kapitalistiska Sydkorea var Nordkorea den del av landet som dominerades av modern industri och hade den mest utvecklade industrin i Ostasien. Sydkorea var däremot ett fattigt bondesamhälle. Vi vet alla att Sydkorea idag är en av världens starkaste industrinationer med välkända internationella företag som Samsung, LG och Hyundai. Sydkorea toppar också den internationella jämförelsen av utbildningsresultat, PISA. I Nordkorea är svälten allestädes närvarande, utom bland medlemmar i det regerande Kommunistpartiet naturligtvis.

Nordkoreanerna hölls under armarna av ett generöst ekonomiskt bistånd från Sovjetunionen och Kina. När Sovjetunionen kollapsade 1991 upphörde naturligtvis biståndet därifrån, men när Kina såg att de inte hade någon konkurrens om inflytandet i Nordkorea drogs också deras bistånd ner. Det tog två år innan stora problem med matförsörjningen drabbade landet, 1993. År 1995 upphörde i stort sett den statliga distributionen av subventionerade livsmedel (som pågått sedan 1957). Mellan 1996 och 1999 härjade svår hungersnöd. Men Nordkorea fortsatte att satsa på skrytbyggen och kärnvapen. Det uppskattas att mellan en halv och en miljon människor avled av svält under 1990-talets andra hälft. Försöken att komma tillbaka under 2000-talet misslyckades och under 2010-talet är svälten tillbaka. Med den skillnaden att atombomberna nu är färdiga. Maoisten Jan Myrdal menar att det är atombomberna som gjort att Nordkorea inte slukats upp. För nordkoreanerna är det en dubbel olycka, dels får de ännu mindre att leva för på grund av att pengarna används till atombombsprogrammet. Dels tvingas de leva kvar i det kommunistiska samhälle som förvandlat landet från Ostasiens

mest utvecklade till det mest efterblivna och som är garanten för att det inte blir bättre igen.

(Magasinet Stefanus, Oslo; om Jan Myrdal från GT)

Pakistanier gillar drönare

Den pakistanska regeringen har satt sina goda relationer med USA på spel genom att i olika sammanhang offentligt kritisera användningen av drönare i de nordvästra territorierna – de områden där den pakistanska regeringen inte har någon egen kontroll, området kontrolleras i stort sett av talibaner. Om en regering är svag hittar den gärna en yttre fiende som den kan klaga på, och så tycks vara fallet i Pakistan. Trots de traditionellt goda relationerna mellan USA och Pakistan utsätts amerikanerna för kritik och enligt nationella opinionsundersökningar ska regeringen ha vunnit stöd på detta. Brittiska tidskriften *Economist* berättar dock att det i de mest berörda områdena ofta är en helt annan syn på saken. En grupp på hundratals aktivister mot drönare reste till en by på gränsen till de taliban-kontrollerade områdena och de fann att invånarna ville ha fler – inte färre – drönare. Det är svårt att genomföra opinionsundersökningar i området. Det gjordes ett försök 2009 och då konstaterades att 52 procent av de svarande ansåg att drönarna hade hög precision och 60 procent menade att de försvagade de militanta grupperna (som saknar stöd i området). *Economists* korrespondent som reste i området kunde naturligtvis inte göra någon ordentlig opinionsundersökning, men fann ett rejält stöd för drönarna bland de som diskuterade frågan. Hellre drönare med god precision än artillerisälvor från den pakistanska armén. En byäldste sa: "Ingen vågar redogöra för den sanna bilden. Drönarattacker dödar militanta islamister som ägnar sig åt att döda folk". Under 2013 genomfördes åtminstone 22 kända drönarattacker och ingen civil dödades. Det anses allmänt att den pakistanska regeringen i det tysta ger sitt stöd för drönarattackerna, trots den offentliga kritiken.

I Danmark har man fått nog

"Public Service" är beteckningen på de offentligt finansierade TV-bolag som finns i många länder. I Sverige träffade regeringen nyligen ett avtal om förlängning av den nuvarande finansieringsmo-

dellen med sex år, samtidigt som Radiotjänst i Kiruna numer får debitera hej vilt till sådana som inte har TV (en mormor utan TV tvingades nyligen att betala TV-avgift för att barnbarnen använde sina skoldatorer hemma hos henne). Svensk public service hålls alltså under armarna av Allians-regeringen.

Annorlunda ser det ut i Danmark, där man liksom i Sverige har två offentligt drivna TV-kanaler. De borgerliga partierna, för närvarande i opposition, men med rejäl ledning i opinionsundersökningarna, säger att Danmarks Radio ägnar sig för mycket åt dyrbara underhållningsprogram. Man konkurrerar med statliga medel mot kommersiella bolag. Kärnverksamheten inom public service, att försvara det danska kulturarvet, skjuts i bakgrunden. När Danmark nu sätter igång att arbeta med ett nytt public service-avtal vill alltså oppositionen ha en annan modell.

I Sverige har det ibland föreslagits att SvT2 ska säljas ut på den kommersiella marknaden och att kvarvarande kanal ska koncentrera sig på ”tung” program som inte platsar i kommersiella kanaler. Tankarna drivs numer knappast av någon ens inom Alliansen.

Norska fångar

I Norge är 35 procent av de som sitter i fängelse utländska medborgare. I en del fall ”tjänar” fångarna på att sitta i norskt fängelse. En norsk fånge får 59 kronor om dagen. I Rumänien är minimilönen (för

fria människor) 48 kronor om dagen. Den ekonomiska risken med ett fängelsestraff är alltså för en del människor obefintlig. Fremskrittspartiet har föreslagit att man i ökad utsträckning ska använda sig av de bilaterala avtal som finns om att fängelsestraff ska kunna avtjänas i fångens hemland. Alltför ofta sitter fången av sin tid i Norge för att sedan efter frigivandet återuppta sin kriminella bana i Norge.

(*Fremskritt*)

Omprövning av klimatpolitiken

Eija-Riita Korhola är finländsk europaparlamentariker för Samlingspartiet (Finlands motsvarighet till Moderaterna). Hon har länge varit skeptisk mot EUs klimatpolitik, men har trots det trott på de rapporter som lagts fram av FN:s klimatpanel IPCC. Nu ifrågasätter hon även IPCC enligt en artikel i veckotidningen *Nykypäivä*:

”För tre år sedan chockerades forskarkretsarna och också vi andra av den så kallade Climategateskandalen. Personlig e-post mellan en del IPCC-forskare läckte ut till offentligheten, och en del av mejlen hänförde sig till den tidpunkt då man hade slutfört 2001 års IPCC-rapport. Mejlen avslöjade att forskarna sinsemellan diskuterade hur de skulle gömma undan den för växthusteori besvärliga värmeperioden under medeltiden. I senare mejl undrade man varför det inte hade skett någon uppvärmning under det nya millenniets första årtionde och vad man kunde göra åt det. Klimatforskarna

hade med andra ord svårt att få fram de önskade kurvorna, som skulle ha gett den önskade signalen till politikerna. Värmeperioden under medeltiden var i det avseendet ett stort problem: det var varmare då än i vår tid.

”Dessutom var forskargruppen att döma av mejlen tydligt frustrerad; temperaturerna hade inte stigit enligt prognoserna. Det här talar inte många om, men sanningen är att de inte har stigit ännu idag [inga temperaturstegringar har noterats under de senaste 17 åren; en mild vinter i Sverige 2013/2014 påverkar inte helhetsbilden, i Amerika har vintern varit rekordbister.] Under det pågående årtusendet har temperaturen varit envis: den har inte rättat sig efter växthusteoriens prognoser. Trots att utsläppen har ökat explosionsartat och trots att detta enligt teorin borde återspeglas i våra temperaturer, så syns det bara inte”. Eija-Riita Korhola tar också upp de avslöjanden som gjordes av professorn i fysisk geografi Ole Humlum. Han fann att en del mätinstitut i efterhand justerat siffrorna så långt tillbaka som 1915. Under de tidigare åren sänks temperaturerna, medan de under senare år höjs. ”Man har gjort våld på data för att bekräfta växthusteori, och plötsligt ser graferna ut att bekräfta de önskade trenderna. Eftersom jag är en fri tänkare och samlingspartist, som inte har några tabun, så säger jag detta högt... Den europeiska klimatpolitiken har haft en kolossal prislapp. Jag har i många år talat om att vi noggrannare borde överväga hur vi använder våra resurser. Växthusteori må vara sann, men man får inte tillåta absurditeter i dess namn. Nu bedriver vi världens dyraste ensidiga klimatpolitik, som flyttar arbetsplatser ut ur EU. Utsläppen från produktionen har nog vederbörligen minskat, men det berättar bara att varorna tillverkas någon annanstans.”

(*The ClimateScam*)

EU-ministrar för skiffergas

Flera av EUs energiministrar uttalar sig positivt om möjligheterna att ta tillvara skiffergas i Europa. USA har ju på bara några år vänt hela energibalansen, och skiffergas finns också att utvinna i Europa. Energikommissionären Günther Oettinger är för och bland ministrarna märks Pat Rabbitte från Irland. Sveriges energiminister Anna Karin Hatt är däremot kritisk till EUs linje

(*MiljöAktuellt*).

Sverige – blivande muslimstat?

Rubriken kan verka drastisk, men det finns både kristna kyrkoledare och svenska muslimer som tänkt och formulerat tanken. Och i vissa nischer av samhället ser vi idag förändringar i det som varit ett samlat svenskt kulturuttryck under de senaste tusen åren.

Ovanstående rubrik fanns för tio år sedan i den kristna veckotidningen *Hemmets Vän*. Artikelförfattaren, den kände pingstpastorn Stanley Sjöberg, uttalade sin oro över islams utbredning och ansåg det inte omöjligt att vi inom några år skulle komma att ha en lagstiftning, som är anpassad till islam. Att islam skulle kunna prägla lagstiftningen i europeiska länder i framtiden är en fullt tänkbar utveckling. Sannolikheten för ett sådant förlopp kan belysas av att muslimerna i England redan har sin egen sharia-domstol (*Dagen* 8 november 2013).

En brittisk-pakistansk shejk, som i korthet bara kallas shejk Siddiq, ser till att muslimer i England kan leva efter islamsk lag och till detta har han fått myndigheternas välsignelse. Shejkens förhoppning är att en sharia-domstol även inrättas i Skandinavien.

Sharia-domstolar i Väst

Anne Sofie Roald, professor i religionshistoria på Högsolan i Malmö och som själv är muslim, avvisar bestämt shejkens uppmaning att inrätta en sharia-domstol i Skandinavien. Den islamiska lagstiftningen bygger upp ett system med bristande jämställdhet, som skapar grupptänkande och samhällsproblem. Kvinnor får lära sig att de ska godta, att Gud anser dem ha ett annat socialt värde än män, säger Roald. För övrigt så finns det enklaver i vårt land där till exempel islams sharia-lag står över den svenska lagen. Att olika kulturer bildar egna samhällen i samhället kallar statsvetarna tribalisering efter begreppet *tribe*, som betyder *stam*. Vi måste våga se att all verklig islam har politiska ambitioner. Ingen muslim kan förverkliga sin identitet som muslim annat än i en miljö, där det också går att kontrollera den sociala strukturen.

I ett program i programserien Go'kväll i SvT sistlidna höst intervjuades en ung

muslim, som hade erhållit en utmärkelse för sitt engagemang mot rasism.

Programledaren förde då in samtalet på hans framtidsplaner, och mannen förklarade då helt framt, att han hade som mål att bli Sveriges statsminister. En sådan målsättning kan givetvis avfärdas som grundlös och orealistisk, men man gör dock klokt i att inte avfärda den helt.

Vid samma tidpunkt som ovan nämnda artikel fanns i *Hemmets Vän*, konstaterade en känd tidningsman, Magnus Karaveli, i en uppmärksam artikel i *Dagens Nyheter*, att islam är Sveriges snabbast växande folkrörelse. Och han gjorde också bedömningen att om 15 till

---

david.stavenheim@contra.nu

---

20 år har den muslimska delen av Sveriges befolkning blivit två miljoner. Med facit delvis i hand är det ovedersägligt att islam fortfarande är Sveriges snabbast växande folkrörelse.

En främmande och exotisk religion

För bara några decennier sedan upplevdes islam som en avlägsen, främmande och exotisk religion. Idag är förändringen total och närmast ofattbar. Islam har blivit en i allra högsta grad etablerad religion i det svenska samhället. Och från det offentliga Sveriges sida bemöts denna österländska religion med en översvallande underdånighet och eftergivenhet. Denna religion, som med sin fredliga fasad i själva verket sammankopplas med "den ökända hästen i Troja", har av det politiskt korrekta Sverige omhuldats till att i praktiken vara oangriplig. Varje försök till ifrågasättande och saklig debatt avfärdas omedelbart med det synnerligen effektiva och nedgörande uttrycket "islamofobi".

Vad vi nu upplever är att den tidigare

oinskränkta svenska landskapsbilden av kyrkor har fått konkurrens i form av moskébyggnader. Den på defensiven varande kristenheten försäljer kyrkor till islam, som, bygger om dem till moskéer, vilket exempelvis har skett med metodistkyrkan i Gävle och pingstkyrkan i Flen.

Vad gäller moskéer, så har bostads- och civilminister Stefan Attefall framfört ett tydligt och klart budskap till svenska folket: "Välfärdssamhället behöver moskéer". Därmed punkt och slut (*Expressen* januari 2011). Attefall lovar med stor generositet att regeringen (läs skattebetalarna) ska "ge ekonomiskt stöd till invandrarsamfundens lokalbyggen" (*Dagen*, december 2010).

Ismael och Isak

Helt i överensstämmelse med svenska samhällets välvillighet och tillmötesgående gentemot islam, så har Sverige som första land i Europa gett tillstånd till böneutrop från en minaret. Från minareten i Fittja ljunder nu böneutropet: "Allah är stor. Jag vittnar om att det inte finns någon annan gudom än Allah". Ett mer främmande inslag i vår tusenåriga historia som kristet land kan man inte tänka sig. Det finns emellertid anledning att vidga blicken och skärskåda islams inflytande i omvärlden. För några år sedan utkom en bok betitlad *Västerlandet vid skiljevägen*. Författaren Marius Baar har efter en mångårig verksamhet som, missionär bland muslimer skaffat sig en ingående kännedom om islam som religion och politiskt system. Baar belyser hotet från islam ur ett profetiskt perspektiv och utgångspunkten är Abraham och dennes två söner. Den förste sonen Ismael, hade han med den egyptiska tjänstekvinnan Hagar och den andre, Isak, med sin hustru Sara. Den förste var "sonen efter köttet", som Paulus säger i Galaterbrevets fjärde kapitel, därför att Abraham och Sara inte

kunde eller ville vänta på den utlovade sonen. Ismael blev stamfader till alla araber. De är förenade i islam. Den andre kallar Paulus ”sonen efter löftet”, därför att Gud hade bestämt att Abraham genom honom skulle bli stamfader till Israels folk och till Messias, världens Frälsare. Ismael och Isak kunde aldrig komma överens. Striden mellan de två upphörde aldrig, och den har i vår tid utvecklat sig till ett dödligt hat. Arabernas hat och oförsönlighet gentemot judar och Israel röner idag särskild uppmärksamhet i Malmö, som av omvärlden betraktas som ett europeiskt centrum för antisemitism.

Islam upplevde under sin tidiga historia stora framgångar, och på hundra år hade de skapat ett välde som var lika stort som det romerska hade varit. De stoppades emellertid vid Poitiers i Frankrike år 732.

År 1683 stod turkarna – och därmed islam – utanför Wien. Europa undgick då med knapp nöd att bli underkastat islams välde. Om så hade skett hade det inte funnits något kristet Västerland. Nu står Västerlandet på nytt vid skiljevägen. Islam, en makt som man trodde var död, har vaknat upp och upplever en renässans. Göran Hägg säger i sin bok *Gud i Sverige*, att ”ingen kunde år 1968 ana att påven skulle bli den som krossade östblocket genom sitt inflytande i Polen. Eller att islam skulle komma tillbaka och efterträda kommunismen som västmakternas huvudfiende.” Islam ska givetvis inte ses som en fiende, utan muslimer bör bemötas med respekt och kärlek.

Tusentals moskéer

i dagens Europa

Målmedvetet och med stor hastighet utbreder islam sin makt. Tusentals moskéer har uppförts i Europa, och i länder som England, Frankrike och Tyskland finns betydande muslimska minoriteter. I London finns Västeuropas största moské. I England fanns 1945 bara en moské, men år 1976 hade antalet stigit till 200 (*Baar*; sidan 94–96). År 2009 uppges antalet vara över tusen (*Hemmets Vän* 2009).

Är ”spelet nu över” för kristendomen och Europa? Den frågan ställdes av den estnische Europaparlamentarikern Tunne Kelam (medlem i EPP, samma parti som Moderaterna och Kristdemokraterna) vid *The State of Europe Forum* 2012. Kelam påminde också om några ord av en

av Europeiska Unionens grundare och huvudarkitekter, katoliken Robert Schuman: ”En demokrati som inte är kristen är ingen demokrati”.

Islam och demokrati är oförenliga, men muslimer utnyttjar den västerländska demokratin med krav på rättigheter för sin islamiska tro. Men själva förtrycker de den kristna befolkningen i islam-dominerade länder. Carina Hägg, ledamot i Riksdagens utrikesutskott skriver i en debattartikel om islamisters försök att vinna inflytande inom politiken. Hon säger: ”Jag har sett resultatet av när islamister får inflytande över demokratiska församlingar på nära håll. Jag är inte så sällan informerad om hur extremister slår rot för att sedan driva igenom sina religiösa ideal i stort och smått. Allt detta har jag personligen fått uppleva genom mina uppdrag i Riksdagen och dess utrikesutskott” (*Jönköpings-Posten* 12 februari 2014). Carina Hägg är socialdemokrat.

Det finns analytiker som menar, att samma process som på 600-talet islamiserade Nordafrika är på gång i Västvärlden idag. Då var muslimerna visserligen en invasionsarmé, men de utgjorde en försvinnande liten del av den stora kristna folkmängden. Men de etablerade sig snart över hela den delen av Afrika och därmed degraderades de kristna till andra rangens människor. Islam har blivit en missionerande religion. På islams världskongress i Mekka 1974 togs beslutet att grunda en ”islamisk världsmision” (*Baar*; sidan 84).

Den liberala teologin och undanglidandets strategi

Marius Baar understryker, att den liberala teologin med dess övergivande av den bibliska grunden jämnar vägen för islam. En kristenhet som svävar på målet beträffande Bibelns grundsanningar utgör inte någon motkraft mot islam.

Per Bauhn, professor i praktisk filosofi, säger i en artikel, att kyrkan och dess teologer har lärt sig undanglidandets strategi. Blir man pressad på sanningshalten i evangelietexterna, så säger man att de ska förstås ”metaforiskt”. Bauhn säger vidare i sin artikel, att kristendomen har gjort sig obegriplig och islamismen oangriplig (*Expressen* i november 2009). Ovannämnda sätt att förhålla sig till Bibelns grundsanningar visade Antje Jackelén prov på vid utfrågningen inför

ärkebiskopsvalet. Trots avvikelser från den kristna trons fundament blev som bekant Jackelén vald till Svenska kyrkans ärkebiskop.

För övrigt kan sägas att Jackelén hade kontakt med DDR-spionen och Stasi-prästen Aleksander Radler, som hon tenderade för, och prästvigdes 1980 av den kommunistinspirerade biskopen Lars Carlzon (banbrytare för liberalteologin i Sverige). Carlzon hade vid nämnda tidpunkt nära och officiella förbindelser med DDR (*Dagen* 16 december 2013, se även Birgitta Almgrens bok *Inte bara Stasi...*). Lars Carlzon var ordförande i Förbundet Sverige–DDR mellan åren 1987 och 1991.

Islam är inte jämställd med kristendomen

Att jämställa islam med kristendomen är förödande för den kristna tron och skapar ett gynnsamt läge för islam. En muslim jämställer inte kristendomen med islam, och inte heller svävar en muslim på målet om sin tro.

I vår tid är det mer viktigt än någonsin att framhålla Jesu ord. ”Jag är vägen och sanningen och livet, ingen kommer till Fadern utom genom mig” (Johannes 14:6). De orden är orubbliga och kan inte omtolkas. Det finns ingen annan väg till Gud och till himlen. Religionshistorikern Ingmar Lindén har i ett uttalande sagt: ”Vår kristna tro är inte en religion bland andra – ett människoverk – utan den slutgiltiga gudomliga uppenbarelsen. Jesus är hela världens Frälsare, vilken hinduer, buddhister, judar eller muslimer bör tillbedja och erkänna för sin salighets skull”. Islam är en religion med antikristliga förtecken. Koranen förnekar Jesus som gudomlig och hävdar att evangelierna har fel när det berättas om hur Jesus blev korsfäst, dödad, men återuppstod. ”De dödade honom inte och inte heller korsfäste de honom, fastän det för dem tedde sig så” (Sura 4:156).

De globala framgångar som islam röner är i islamdominerade länder också förknippade med svåra förföljelser av troende kristna, vilket är särskilt uppenbart i Mellanöstern. I *Contra* nummer 4 2013 har Géza Molnár ingående beskrivit de kristnas situation i Mellanöstern. Artikeln ger en skrämmande bild av hur kristna utsätts för allt värre förföljelse. Kyrkor bränns ner och kristna bekännare

mördas eller jagas iväg. Vad som pågår är ingenting annat än en rensning på kristna i det islamdominerade Mellanöstern och Nordafrika. En kristen borgmästare i Libanon har sagt: ”Det finns ingen framtid längre för kristna i Mellanöstern”.

Magnus Norell, forskare vid Totalförsvarets forskningsinstitut, konstaterar i sin bok *Islamismens seger från Libanon till Iran*, att det svåraste problemet i Mellanöstern idag inte är den arabisk-israeliska konflikten utan den radikala islamismen. Politisk islam och dess militanta gren islamismen har vuxit sig allt starkare i Mellanöstern under de senaste decennierna.

Islams uppseendeväckande, för att inte säga alarmerande, utbredning måste, för att få en förklaring, sättas in i ett profetiskt sammanhang. I alla tider har de kristna varit övertygade om att Israel skall spela en viktig roll vid historiens slut. Men sålan eller aldrig har Ismaels ätt, araberna och deras religion islam, förts på tal.

Jihadisternas dröm

År 2012 utkom en bok med titeln *Jihad är vägen* av Mustafa Mansur. I boken uppmanas alla muslimer att förbereda sig för det krig som ska erövra länder och folk med syfte att alla människor på jorden ska tvingas underkasta sig islam. ”Allah är vårt syfte. Profeten är vår ledare. Koranen är vår konstitution, krig är vår väg och att dö för Allah är vår högsta önskan” (Stanley Sjöberg i *Hemmets Vän* 2012). Vad som är anmärkningsvärt är, att den islamiska föreställningen om den sista tiden har aktualiserats i Syrienkriget. Enligt en kännare av islamisk lära betraktar många muslimer Syrien som en arena för de händelser som föregår den yttersta tiden. Syrien var tidigare centrum för det stora Kalifatet, och många jihadist-drömmar om ett återupprättande av detta. Kalifatet skulle innefatta hela den muslimska världen och så småningom också hela världen.

Jihadisterna ser sig själva som en spjutspets i förverkligandet av ett islamiskt

kalifat. De är alla motståndare till demokrati och vill att striktast möjliga tolkning av sharia-lagarna skall gälla. Omkring tusen muslimer har rest från Västvärlden för att delta i striderna i Syrien enligt en dansk studie. Från Sverige har ett sjuttio-tal jihadistiska medborgarskap rest till Syrien, men mörkertalet är stort tror terroristexperten Magnus Ranstorp. Säkerhetspolisen i flera europeiska länder ser med oro på jihadisterna som radikaliseras på hemmaplan. Norsk forskning visar att inte mindre än en av nio av dem som kommer hem fortsätter sin våldsamma jihadistigärning.

År 1993 skrev dåvarande chefredaktören för *Dagen* Olof Djurfeldt: ”Vi kan inte överblicka de långsiktiga konsekvenserna av islams etablering i Sverige” (*Dagen* 11 september 1993). Detta konstaterande har en allvarlig underton och utesluter inte ett framtida scenario där artikelrubrikens frågeställning förvandlas till ett jakande svar. ✍

För Sverige främmande byggnader har dykt upp på diverse ställen i landet. Oftast finansierade med oljepengar från Mellersta Östern. Till exempel Saudiarabien, där det är förbjudet att bygga kyrkor. På bilden Malmö Moské. Foto: jorchr

---

Staten skapade individen

Individerna gick samman för att skapa staten som en garant för individens rättigheter. Så lyder den liberala skapelseberättelsen om staten. I årets första nummer av *Axess* ifrågasätter statsvetaren Peter Santesson den liberala historieberättelsen. Orsakskedjan är omvänd, det är staten som skapade individen. Men vilken frihet och individualism är det som staten har levererat? Och hur såg det ut innan staten började dominera världsscenen?

Individualismen är i dag utbredd inom västvärlden, vilket kan ses som en ideologisk seger över kollektivismens ideologier. Men hur uttrycker sig denna individualism? Pessimisten pekar på att det mesta av individualismen handlar om att synas och avvika från mängden, och det spelar ingen roll hur. All uppmärksamhet är god uppmärksamhet. Det spelar ingen roll om kändisskapet beror på att man har skrivit ett mästerverk i bokform, skrivit en skvallerbok om kungen, blivit utsedd till statsminister, blivit utsedd till Sveriges sexigaste kvinna/man, gjort en god skådespelarinsats i en populär film eller deltagit i en dokusåpa.

I filmen *Office Space* får servitrisen Joanna bannor av sin chef för att hon inte uttrycker sin individualitet tillräckligt mycket. Företagets policy är att de anställda ska vara unika och originella. Policyn förverkligas genom att personalen fäster personliga knappar på sina uniformer. Joanna har bara femton knappar, vilket är minimikravet för att få jobba på restaurangen. Chefen är dock inte nöjd med miniminivån, medan Joanna försvarar sig med att hon följer företagets regler. Förvisso säger chefen, men varför kan du inte vara lika uttrycksfull som din kollega som har 37 knappar på uniformen? Joanna får till slut nog och säger upp sig.

Enligt Peter Santesson är denna film-scen en utmärkt illustration över individualismens två olika sidor. Å den ena

sidan är individualismen en möjlighet att uttrycka sig fritt och framhäva sin autenticitet. Å andra sidan är individualismen autonomi och oberoende. En autonom individ ska inte mot sin vilja behöva demonstrera sin personlighet på arbetsplatsen. Om arbetsvillkoren inte passar ska den autonoma individen kunna säga upp sig och ändå klara sin försörjning under den period då denne är mellan två jobb.

Skillnaden mellan självbekräftande valfrihet och oberoende kan studeras i det svenska samhället. Pensionssystemet innebär att varje svensk, för en liten del av sina pensionsbetalningar, kan välja mellan cirka 850 fonder i premiepensionssystemet. Alliansregeringens och tidigare socialdemokratiska regeringars

---

fredrik.runebert@contra.nu

---

valfrihetsreformer innebär att svensken får välja elbolag, telefonbolag, skola, sjukvårdsproducent, äldreomsorg osv. Men svensken har inte rätt att själv bestämma exakt hur mycket han eller hon vill spara till sin egen pension eller hur inkomsten ska fördelas mellan olika utgiftsområden.

Det är som om svenskens ideal är att leva som Pippi Långstrump, som uttrycker sin personlighet genom att ha olika färger på sina strumpor och som väljer att säga allt som faller henne in. Men av någon anledning har vi glömt den lilla detaljen att Pippi Långstrump hade en kappsäck med guldmunt. Hon hade verktygen för att vara självständig och oberoende. Svensken saknar det verktyget främst genom ett skattetryck på 44,4 procent. Ideologin bakom denna tankestruktur kan beskrivas som statsindividualism.

Klanernas förtryck

Innan den moderna staten erövrade våldsmonopolet i samhället var det klanerna som stod för tryggheten. Enligt Mark S. Weiners tes i boken *The rule of the clan* fanns inte individen som koncept innan staten växte fram. Han har undersökt klansamhällen i Skottlands historia samt samtida klansamhällen i länder som Somalia, Afghanistan och Pakistan. I klansamhället fanns litet utrymme för

individualitet. Eftersom faror hotade överallt i omgivningen var människor tvungna att söka skydd hos varandra. En ömsesidig borgensförbindelse uppstod mellan klanmedlemmarna som å ena sidan skapade trygghet för individen, men som å andra sidan skapade incitament att hålla varandra i strama tyglar. Egna initiativ och självständigt tänkande var ett direkt hot mot gruppen och dess säkerhet. Frigörande från gruppen var svårt, om inte omöjligt, dels eftersom gruppens beskydd var en nödvändighet för att överleva och dels för att andra klaner såg individen från en viss släkt som en fiende och höll alla medlemmar i en klan ansvariga för hur en medlem agerade. Om en individ jagas av en släkt för en oförrätt som en annan medlem av den egna släkten har gjort sig skyldig till, har individen inget annat val än att söka sig till den egna släkten för beskydd. I det samhället frodas en hederskultur som fortfarande lever kvar i många muslimska samhällen. Och den hederskulturen handlar inte enbart om kvinnlig sexualitet. Med statsvetaren Francis Fukuyamas ord handlar det om en kusinernas tyranni.

Det var först när de moderna staterna skapades, genom att driva tillbaka klanernas maktställningar, som individen uppstod som koncept. Nu blev relationerna mellan människor mer frivilliga och släktbanden blev mindre betydelsefulla. Det var först nu som kärnfamiljen växte fram och blev en trygg plattform för individens utveckling. Tidigare, i klansamhället, var skam det främsta verktyget att styra människors beteenden. När staten befriade människor från klansamhället blev skuld viktigare. Skam är en känsla som uppstår i förhållande till andra människor, det bygger på en kollektiv moralsyn. Skuld är en personlig känsla som handlar om att blicka inåt, att ta ansvar för sina misstag på basis av en inre kompass. Inte att låta andras blickar avgöra känslan av ett moraliskt felsteg.

Men även denna maktbas kan skapa tyranni och osjälvständiga individer. Den mest extrema formen av denna statstyrning är de kommunistiska och nazistiska samhällen som uppstod under 1900-talet. Därför betonar Peter Santesson vikten av

att staten begränsas för att undvika att befriaren omvandlas till ett monster. Dessa begränsningar handlar om lagstyre och juridisk jämlikhet.

Ägandets garanti

Men det räcker inte med grundlagar och maktodelningsprinciper. Medborgarna behöver en egen sfär utanför statens domäner. James Buchanan har förklarat i skriften *Ägande som en garant för frihet* att egendom är autonomi förkroppsligad. Utan egendom är människan beroende av andras välvilja, antingen via släkten, marknadsaktörer eller offentliga bidrag. Att äga sin bostad befriar människan från beroendet av kollektivet i bostadsrättsföreningen eller av slutna förhandlingar mellan hyresgästföreningen och hyresvärdar. Att äga en bil gör människan mindre beroende av kollektivtrafikens tidtabeller. Att ha en årslöns på banken skapar utrymme för den anställde att be chefen dra dit pepparn växer. Att få behålla 90 procent av det man tjänar skapar större möjligheter att spara undan pengar till en buffert eller investera kapital i ett företag.

Men samtidigt skapar dagens samhälle ett beroende av marknadens prismetaniser. Den självständiga bonden som odlade all mat själv var mer autonom ur ett ekonomiskt perspektiv, än den som i dag är utbildad eller tränad inom en viss nisch. Den specialisering som skapat dagens höga välbefinnande gör individen beroende av vad medmänniskorna är villiga att köpa. Den moderna arbetaren förlorar snabbt möjligheten att själv producera allt som han eller hon behöver. Men samtidigt, det skapar ett beroendeförhållande som på internationell nivå minskar risken för krig mellan stater, och som på mikronivå kan innebära att människor är mer intresserade av att lyssna på sina medmänniskors behov. Dessutom var den självägande bonden helt utelämnad till våldets makter. Peter Santessons och James Buchanans poäng är helt enkelt att människan aldrig är helt autonom, men kan återvinna en del av sin egenmakt genom egendom.

Denna slutsats kan också kombineras med sociologen Hans L. Zetterbergs teori om ett pluralistiskt samhälle där olika samhällssektorer, såsom stat, marknad, vetenskap, religion och moral, ska få verka efter sin egen logik. I stället för socialliberalens tankefigur med stat och

Francis Fukuyama talar om "kusinernas tyranni" innan staten skapade individen (och frigjorde individen från klanen). Foto: David Fukuyama.

individ, behöver den autonoma individen ett samhälle med flera konkurrerande maktcentra. Staten befriade människan från släktens tyranni och marknaden är det mest effektiva systemet för att sprida information om vad människor och företag efterfrågar och producerar. Men det betyder inte att man måste krossa kärnfamiljen eller göra människor helt oberoende av andra människor. Kärnfamiljen och civilsamhället utgör viktiga försvarsgränser mot statens expansion och utgör därmed en viktig grund för friheten och individens utveckling.

Liberal historiebeteckning

Peter Santessons och Mark S. Weiners historiebeteckning motsäger den historiesyn som John Locke och Thomas Hobbes förkunnade. Enligt John Locke var naturtillståndet fredligt eftersom människor i grunden är goda. Men utan en stat skulle det skapas en stor osäkerhet på grund av bristande rättsskydd. Därför ingick individerna en fri överenskommelse där staten skulle garantera individens naturliga rättigheter. Staten hade inte rätt att frånta individen dessa rättigheter och staten skulle alltid vara underställd folket. Thomas Hobbes hade en motsatt inställning till individens medfödda egenskaper och menade lite förenklat, att människor i grunden är monster som inte respekterar individens rättigheter. Naturtillståndet var ett krigstillstånd. Utan en stat skulle en våldsam anarki uppstå – ett allas krig mot alla. Därför ingick individerna ett samhällskontrakt där staten skyddar individen mot kränkningar i utbyte mot att individen ger upp en del av sina friheter. Den staten riskerar att ligga utanför folkets kontroll.

Robert Nozick hade en mer filosofisk ansats när han talade om statens uppkomst i boken *Anarki, stat och utopi*.

Han gjorde inte anspråk på att beskriva en faktisk historisk utveckling när han beskrev den legitima statens framväxt. I stället byggde Nozick upp en tankemodell för att reda ut hur en legitim stat kan utvecklas och var gränserna för statens makt ska dras. Naturrätten innebär att individen har medfödda rättigheter, det innebär inte att rättigheterna är automatiskt garanterade vid födseln.

Pippi Långstrump-individualism

Men behöver verkligen den autonoma människan signalera sin autenticitet till omgivningen? Är inte ett sådant anammande av ett kollektivt krav motsatsen till en autonom individ? Servitrisen som sade upp sig för att hon inte stod ut med chefens krav att sy in personlighetsknappar i sin uniform är mer autonom än den som söker självförverkligande genom att demonstrera 37 personlighetsknappar. Och är det ens möjligt för alla att sticka ut? Är det inte så att det alltid uppstår ett genomsnitt i ett samhälle, och att merparten av medborgarna ligger i närheten av detta genomsnitt?

Socialliberalen John Stuart Mill förespråkade ökad autonomi men hade en stark övertygelse om vad människor skulle använda detta självbestämmande till. Individen skulle vara unik. Det var det autentiska som verkligen var det skyddsvärda, inte autonomi i sig. Konformismen var ett hot. Alexis de Tocqueville var lika rädd för massmänniskan som inte uttryckte sin individualitet när han beklagade att amerikanerna inte utnyttjade sina politiska fri- och rättigheter i det praktiska vardagslivet. Och i dag utgör förskolan det tydligaste exemplet på rädslan för att individen inte är tillräckligt äkta på grund av att könsroller formar barnens personligheter. Lösningen på den bristande personligheten är genuspedagogik som ska motarbeta könsstrukturer. I stället för att barnen ska vara autonoma nog att fritt få välja lekar, ska barnen förmanas att leka könsfritt och autentiskt.

Personliga klädval i all ära, men för att leva som Pippi Långstrump behöver vi nog den där kappsäcken med guldmynt. Det är ju inte helt enkelt att få en anställning om man väljer att signalera sin personlighet med en gul och en svart strumpa på respektive fot. Eller kanske med en ring i näsan.

Psykoanalysen och bluffen med bortträngda minnen

Äras de som äras bör

Under förra året röntte journalisten Dan Josefssons bok och film om psykoanalytikern Margit Norell mycket uppmärksamhet. Efter Josefssons avslöjanden om hur tron på bortträngda minnen kommit att nyttjas i rättsprocesser skyndade sig alla att fördöma förespråkarna för denna ovetenskapliga teori.

Men även om Josefsson gjort ett fantastiskt arbete som påvisat vilka charlataner som tillåtits härja i mord- och sexualbrottsutredningar så har de personer glömts bort, som på 1980- och 90-talen varnade för psykoanalysens skadliga inverkan i en rad fall. Dessa personer bespottades i många fall och avfärdades som reaktionära. Historien har dock kommit att visa att det var de som stod för humanism och sanningssökande.

1977 avslöjas ett övergrepp inom psykiatri på en ung kvinna som saknar motstycke. <http://www.nyhetsverket.se/nyhet/5266/overgrepp-mot-de-svagaste>

Bilder publicerades på den fastspända Elisabeth, som var 21 år gammal. Skulden för hennes aggressiva utbrott lades på föräldrarna.

Många år senare skulle hon få diagnosen aspergers syndrom. Men under 1970- och 80-talen felbehandlades hon och den psykoanalytiska "behandlingen" gick ut på att skuldbelägga hennes föräldrar. Pappan var tidigt inne på att hans dotter hade aspergers syndrom, men detta var inte någon information som behandlarna förmådde ta till sig. En som tidigt reagerade på detta fall var psykologiforskaren Max Scharnberg. Han såg det som ett exempel på hur repressivt psykoanalysen fungerade när den kom i kontakt med sköra och utsatta individer. Vid denna tid sågs den psykoanalytiska teorin som progressiv, vilket kom att få en skadlig inverkan på en rad områden.

Fallet Elisabeth har kommit att gå till historien, men många är de ärenden som aldrig nått offentlighetens ljus. Psykoanalytiska teorier fick allt mer inflytande inom psykiatri vilket bland annat gav effekten att schizofreni ansågs bero på problem i barndomen och föräldrarna

anklagades i många fall för att vara ansvariga för sin dotters eller sons tillstånd. Numera arbetar man inte längre enligt denna teori, men att många livstragedier skapades av detta ovetenskapliga humbug är lätt att förstå.

I *Contra* nummer 2, 2003 skrev jag om Gustaf, som råkade ut för psykoanalytiker som praktiserade den så kallade Ericametoden (<http://www.contra.nu/c032prov.html>). Hans dotter hade vid lekobservationer byggt pallisader vilket av terapeuterna tolkades som att hon utsatts för övergrepp. Psykologiprofessorn Lennart Sjöberg avslöjade tidigt att Ericametoden inte har något vetenskapligt stöd. Hade ansvariga lyssnat på Sjöberg hade många tragiska livsöden kunnat undvikas. Gustaf fick sitt liv sönderslaget av Ericametodens analyser av dotterns pallisadbyggnad. Han blev förvisso frikänd, men förvägrades under många år träffa sin dotter. En annan person som tidigt var ute och varnade för det psykoanalytiska geschäftet var psykologen Lena Hellblom Sjögren. Hellblom Sjö-

---

patrik.nyberg@contra.nu

---

gren blev efter sin bok *Hemligheter och minnen*, som utkom 1997, ett rött skynke för psykoterapeuter och dess anhängare. Bland annat ifrågasatte Hellblom Sjögren teorin Satanic Ritual Abuse, som ställt till med stor skada i USA och som en stor grupp personer nu ville försöka introducera i Sverige. Malmöhus läns landsting hade i början av 1990-talet bekostat terapi för en utvecklingsstörd kvinna. Psykoterapeuten trodde att hon bevittnat mordet på den lilla flickan Helén Nilsson i Hörby 1989. Detta terapeutiska övergrepp på en utvecklingsstörd kvinna fick som resultat att terapeuten Valerie Sinason på allvar började propagera för att ritualmord på små barn är vanligt i västvärlden och att dessa utfördes av satanistiska sekter. Detta trots att det redan vid denna tid inte framkommit något som tydde på att den utvecklingsstörda kvinnan bevittnat mordet på Helén Nilsson eller varit medlem i någon satanistsekt. Hellblom Sjögren

vände sig också mot att de patienter som gick i psykoterapi och fått fram bortträngda minnen av sexuella övergrepp kallde sig för överlevare. Hellblom Sjögren menade att "Termen överlevare borde, som jag ser det, sparas för dem som överlevt trauman och övergrepp som bevisligen ägt rum". (Sidan 339–340). Året innan var Germund Hesslow (docent i filosofi och professor i neurofysiologi) inne på liknande resonemang. 1996 skrev han i *Svenska Dagbladet* att "Kan man glömma att man varit utsatt för tortyr eller andra övergrepp? För bara några år sedan var svaret på en sådan fråga självklart – riktigt svåra upplevelser pågår ofta en människa för resten av hennes liv. Vi har alla hört hur offren från de nazistiska koncentrationslägren förföljts av sina minnen i decennier. Sedan en tid tycks denna insikt vara bortglömd och en rakt motsatt föreställning har brett ut sig. Vissa psykoterapeuter tror numera att upplevelser av sexuella övergrepp ofta trängs bort från medvetandet, så att en person kan ha varit utsatt för regelbundna övergrepp i flera år, men vara helt omedveten om saken tills en förfaren terapeut lyckas dyrka upp porten till det undermedvetna och plocka fram minnet". En intressant sak med Hesslows artikel från 1996 är att han avslöjade Sven Å Christianson och hans bok *Traumatiska minnen* från 1994. Hesslow skriver att "Man kunde ha förbigått denna bok med tystnad, men eftersom den återopas i svenska domstolar och redan fått ödesdigra konsekvenser för många människor är det nödvändigt att i klartext säga vad det är fråga om: psykologiskt kvacksalveri". Josefsson avslöjade Christianson 2013, men redan 1996 hade Christiansons framfart kunnat stoppas om maktens män och kvinnor vågat agera. Jag har i artikeln nämnt ett antal personer som tidigt reagerade på vad som var på gång. Men av bekvämlighetsskäl valde de flesta att inte lyssna och resultatet blev ett antal justitiemord och fruktansvärda övergrepp mot utsatta och utlämnade patienter som förleddes att tro att de förträngt övergrepp många år tillbaka i tiden. Josefssons bok rekommenderas

till alla som inte vill se att historien upp-
repas igen. Det är ett grundligt dokument
över hur ovetenskapliga resonemang til-
läts styra viktiga verksamheter under en
rad år. Men det fanns röster långt före
Josefsson som försökte uppmärksamma
omgivningen på att något galet höll på att
ske och med denna artikel har jag velat
ära de som äras bör.

Bild från Euromaidan i Kiev. Protester-
na som störtade den proryska Januko-
vitj-regimen. Foto Nessa Gnatoush.

Ukraina i världen

Ingen har väl undgått att i Ukraina har
Krim – en halvö motsvarande Smålands
storlek – ockuperats av ryska styrkor.
Putins mål är, om man tolkar honom
själv, att återupprätta ett nytt av ryssarna
styrt imperium. Under förevändning att
skydda ryssar i grannländer har han först
rustat krigsmakten, därefter invaderat
Georgien och nu Ukraina. Ett mönster vi
känner igen från Hitler och Stalin i början
på Andra världskriget. Putin lever i sin
KGB-värld liksom stora delar av ryska
folket. Massmedia i Ryssland har över-
gått till att bli en desinformationsapparat
som basunerar ut att Ryssland åter är den
stora räddaren för alla ryssar utomlands
och att Ukraina styrs av banditer och fas-
cister och att Krim måste skyddas.

Alltsedan det lilla furstendömet Mosk-
va på 1500-talet, så har moskovitisk po-
litik gått ut på att de är hotade utifrån och
därför måste erövra omkringliggande län-
der. Och ryssarna har lyckats, vilket även
Sverige fått erfaras (Novgorod, Baltikum,
senast Finland år 1809). Genomgående
för Rysslands ledare är att de bara res-
pekterar styrka. Europa betraktar de idag

som ett viljelöst och dekadent område.
USA har man dock ännu respekt för och
ryssar vill också bli respekterade i nivå
med amerikaner.

Ryssland håller inte avtal och skall
västvärlden överhuvudtaget få Ryssland
att lyssna, så måste vi göra kraftiga kon-
kreta markeringar. Inte bara hota – det
hjälp inte.

Rysslands ekonomi är i dåligt skick
men räddas av gasexporten till främst
Tyskland. Tyskland är det land som i
praktiken finansierar den ryska upprust-
ningen. Nu bör Tyskland för Europas
säkerhet fatta beslut om att fortsätta med
sin kärnkraft och därmed minska gasim-
porten från Ryssland.

Sverige å sin sida, som ganska snart
kan bli berört på grund av läget i Balti-
kum, bör i samråd med Finland, ansöka
om anslutning till NATO.

Eller kommer Europas demokratier än
en gång reagera för långsamt och vi litar
på att Finland löser våra problem? Visst
är vi besvikna över situationen, men låt
oss bli beslutsamma och försöka avstyra
ytterligare ett storkrig. *Sten Dybeck*

Olaglig folkomröstning på Krim

Den 16 mars avhölls en folkomröstning
på Krim där befolkningen kunde säga sin
mening om de skulle ansluta sig till Rys-
ka federationen. Det fanns två alternativ,
anslutning till Ryssland eller återgång till
1992 års författning. Dåvarande ordning
var inte ens ett alternativ vid folkomröst-
ningen. Interimsregeringen i Kiev, EU,
NATO och två av Krims folkgrupper
(ukrainare och krimtatarer) betraktar an-
slutningen till Ryssland som olaglig. Det
finns flera grunder till detta:

- 36 av de 100 ledamöter var närvarande
när det lokala parlamentet fattade beslutet
om folkomröstning (minimum är enligt
författningen 51 närvarande ledamöter)
- oerhört kort förberedelse och mycket
svårt för motståndarna till förslaget att
komma till tals offentligt
- omröstningen var inte hemlig (genom-
skinliga valurnor), likaså har personer
som ej varit folkbokförda fått rösta
- massiv fientlig propaganda, de ukrain-
ska TV-kanalerna stängdes av. Ukraina
framställdes som en naziststat

• den lokale ”regeringschefen” på Krim,
Aksionov, är inte representativ. Hans
parti fick 4 procent av rösterna vid valet
2010.

• folkomröstningen hade inte kunnat ge-
nomföras utan 6000 ryska soldater – utan
nationalitetsbeteckningar – på Krim

• stor närvaro av utländska medborgare
som vakter för det lokala självutnämnda
styret på Krim (kosacker, serber)

• omröstningen genomfördes under vad
som måste betecknas som rysk ockupa-
tion

• inga internationella observatörer närvar-
ande under ”omröstningen”

Dessutom har man i Moskva satt igång
ett lagstiftningsarbete som gör det lät-
tare för personer i andra länder av rysk
härkomst att få ryskt medborgarskap. Det
ska också bli lättare att bli upptagen som
en del i Ryska federationen. Man kan lätt
föreställa sig hur detta kunde tolkas i ex-
empelvis Lettland och Estland.

Resultatet blev som väntat. 97 procent
röstade för en anslutning till Ryssland.

Omröstningen har mötts av ett massivt
fördömande av det internationella sam-
fundet. Ryssland har inte ens stöd av sina
närmaste vänner. I FNs säkerhetsråd var
det bara Ryssland som röstade mot ett
amerikanskt förslag att fördöma omröst-
ningen. Kina – som ofta följer Ryssland
i Säkerhetsrådet – la denna gång ner sin
röst.

Men det mest skrämmande är att rys-
sarna på fullt allvar anser att de har rätt att
intervenera i andra länder för att skydda
”landsmän” som påstås vara diskrimine-
rade och förföljda. Det bryter mot alla in-
ternationella regler. Och skulle de verkli-
gen bli diskriminerade så är det något för
internationella organisationer som Euro-
parådet, OSSE och FN att ta sig an. Här
följer tsar Putin i Adolf Hitlers fotspår.
Spåren borde skrämja. Och vi måste ta
till oss att ett grannland inte viker tillbaka
för att tillgripa militära maktmedel för att
nå politiska mål.

Nils Tore Gjerde

Stepan Bandera – Ukrainas hjälte

Ukraina – Europas kornbod – ligger öppet för angripare från olika håll. Genom åren har Ukraina lagts under grannländer som Polen–Litauen och Ryssland. För att under vissa perioder ha varit självständigt. Under Karl XII samarbetade ukrainska frihetskämpar med svenskar och turkar mot ryssarna. Men mot slutet av 1700-talet hade Moskva konsoliderat sin maktställning i Ukraina. Först i samband med ryska revolutionen återvann Ukraina sin självständighet under perioden 1918–1921, för att sedan delas mellan Ryssland och Polen. Också under Andra världskriget fanns under en kort tid ett självständigt Ukraina. Men tyskar och ryssar såg till att självständigheten blev kortlivad.

Rabiat rysk propaganda har talat om ”fascister” som tagit över Ukraina. Att diktaturkramare som Maj Wechselmann och Åsa Linderborg ställt upp på detta är kanske inte att förvåna. Men det finns andra. Inte minst har okunniga journalister spritt missuppfattningen att Ukrainas frihetshjälte från Andra världskriget, Stepan Bandera, skulle ha varit fascist. Så var inte alls fallet. Stepan Bandera var ukrainsk nationalist och därmed hade han en kritisk inställning till ryssarna, men också till polackerna som styrde det som idag är den västligaste delen av Ukraina, kring Banderas egen hembygd runt Lviv (på polska Lvov). Han utsattes därför för en häftig smutskastningskampanj och betecknas än idag som ”fascist” av Putin och hans hantlangare. I själva verket tillbringade Stepan Bandera större delen av Andra världskriget i det tyska koncentrationslägret Sachsenhausen.

Partisanledaren Bandera

Efter Andra världskrigets slut ledde Bandera en antikommunistisk partisanrörelse i Ukraina, men sedan denna krossats slog han sig ner i först Österrike och sedan

München som ledande exilpolitiker. Han mördades av KGB 1959.

Stepan Bandera var prästson och född i Starij Ugriniv i regionen Ivano-Frankivsk i vad som då var Österrike-Ungern, men

---

geza.molnar@contra.nu

---

efter Första världskriget blev Polen. Området erövrades 1939 av Sovjetunionen och lades till Sovjetrepubliken Ukraina

Den ukrainske frihetskämpan Stepan Bandera mördades i München 1959 av KGB-agenten Bogdan Stasjinskij. Stasjinskij dömdes sedan till åtta års fängelse för mordet av västtysk domstol, som dock höll KGB-chefen Alexander Sjeljepin som huvudansvarig. Han kunde dock hålla sig undan rättsvisan genom att stanna kvar i Sovjetunionen.

i enlighet med Molotov-Ribbentrop-pakten. Pakten innebar att Polen delades mellan det nationalsocialistiska Tyskland och det kommunistiska Sovjetunionen.

Stepan Bandera var redan som ung aktiv i den ukrainska nationalistiska rörelsen. Han blev propagandaansvarig för Organisationen för Ukrainska Nationalister (OUN) redan 1931 och avancerade till organisationens ledare två år senare. Under hans medverkan utvidgades rörelsens geografiska verksamhetsområde. Själv hade han sin främsta verksamhet i området kring Lviv. Han greps av polska polisen 1934 och dömdes till döden för terrorism, men straffet omvandlades till livstids fängelse. I september 1939 släpptes han från fängelset. Hur det gick till är oklart. Det har hävdats att det var ukrainska fängelsevaktare som släppte honom sedan den polska fängelseadministrationen flytt i samband med Andra världskrigets utbrott. Lviv togs kort därefter av Sovjet och Stepan Bandera tog sig till Krakow, som låg i den av Nazityskland ockuperade delen av Polen. Han odlade där kontakter med den tyska militären (inte med tyska politiker). Bandera hoppades att med tysk hjälp kunna uppnå sitt mål om ett fritt Ukraina. Och tyskarna hoppades att de med Banderas hjälp skulle få hjälp i samband med det förestående angreppet på Sovjetunionen (Operation Barbarossa). Det visade sig att bägge sidor misstog sig på den andre.

Ukrainsk självständighetsförklaring 1941

Banderas OUN byggde upp en underjordisk organisation i Ukraina, som räknade med att ta över administrationen när Sov-

jet tvingades dra sig tillbaka. För det fick han ekonomiskt stöd av tyskarna. Det blev allvar när Operation Barbarossa startade den 22 juni 1941. De sovjetiska styrkorna drog sig tillbaka snabbare än vad de tyska kunde bygga upp kontrollen. I det dödsläget utropade Stepan Bandera och OUN den 30 juni 1941 en självständig ukrainsk republik. Målet hade fastslagits av OUN redan 1940, skapandet av en ukrainsk republik beredd att bekämpa både Nazityskland och Sovjetunionen. Bandera blev president och Jaroslav Stetsko premiärminister. Jaroslav Stetskos verksamhet har vi berättat om tidigare i *Contra* (nummer 7 1989).

Ukrainas självständighetsdeklaration gjordes i skuggan av Hitlers stora operation mot Sovjetunionen och proklamationen var utformad så att den skulle tilltala Berlin. Men deklARATIONEN föll inte i god jord. Hitler ingrep personligen. Lviv, som tagits av ukrainska trupper den 26 juni, övertogs några dagar senare av tyska trupper och ockupanterna krävde att självständighetsdeklarationen skulle dras tillbaka. Bandera och Stetsko vägrade. Inom två veckor grep tyskarna flertalet ledare inom OUN i västra Ukraina och i de delar av Polen som senare kom att tillhöra Ukraina upprättades direktstyre från Nazityskland i det så kallade Generalguvernementet. Tyskarna arbetade annars ofta med marionettregeringar i de ockuperade områdena i öst. Men här var det fråga om hårdare kontroll från Berlin. Bandera greps den 5 juli och Stetsko den 12 juli. Bägge fördes till Berlin och placerades i januari 1942 i koncentrationslägret Sachsenhausen. I östra Ukraina tog det längre tid innan tyskarna fick kontroll – det dröjde till september.

Bandera släpptes från koncentrationslägret i september 1944. Ryssarna avancerade då på Östfronten och tyskarnas tanke var att Bandera skulle fördröja den sovjetiska offensiven genom att stärka den ukrainska nationalismen. Så blev fallet, OUN och dess armé UPA, övergick alltmer från att bekämpa tyskarna till att bekämpa Röda armén (av det enkla skälet att en större del av det ukrainska området kontrollerades av Röda armén).

OUN – mot Sovjet och mot Nazityskland

OUN byggde redan under den nazityska ockupationen upp en parallell adminis-

Under Viktor Jusjtjenkos tid utsågs partisanledaren under Andra världskriget Stepan Bandera till "Ukrainas hjälte". Han berövades utmärkelsen av Jusjtjenkos efterträdare Viktor Janukovitj och nu anklagas Bandera i den ryska propagandan för att ha varit fascist. I själva verket tillbringade Bandera större delen av Andra världskriget i det tyska koncentrationslägret Sachsenhausen. Han mördades 1959 av KGB efter beslut av KGBs ordförande Alexander Sjeljepin och sovjetledaren Nikita Krusjtjev.

tration och infiltrerade framgångsrikt en del av den tyskkontrollerade administrationen. Man satte också igång att samla vapen för att användas senare. Saken blev inte enklare av att det fanns två mot varandra stridande fraktioner av OUN, den ena lojal mot Bandera verkade mest inom Generalguvernementet, medan den andra delen var lojal med Andrij Melnyk. Melnyks organisation opererade längre österut, men den rensades successivt ut av tyskarna. Det gick bättre för den Ban-

dera-lojala gruppen i väster. Den kunde i oktober 1942 tillkännage upprättandet av den Ukrainska Upprørsarmén (UPA). Under början av 1943 påbörjades ett gerillakrig mot Nazityskland, men också senare mot Sovjetunionen, Polen och Tjeckoslovakien (den östligaste delen av Tjeckoslovakien, Rutenien, var huvudsakligen ukrainsktalande och togs över av Sovjetunionen efter Andra världskrigets slut).

UPA hade sommaren 1944 ungefär 50 000 man under vapen. En del har hävdats att det kunde handla om det dubbla eller fyrdubbla. Och självklart varierade styrkorna över tiden. Sovjetiska uppgifter hävdar att 89 000 UPA-soldater stupade under åren 1944 och 1945 och att ytterligare 91 000 togs som krigsfångar. Om man ska tro på dessa uppgifter måste antalet soldater i UPA ha legat långt över den lägre uppskattningen.

UPA fortsatte striderna efter Andra världskriget, i Polen till 1947 och i Sovjetunionen till 1949. Enstaka operationer genomfördes också senare. UPAs ledare Roman Sjukevityj stupade den 5 mars 1950. Hans efterträdare Vasyl Kuk greps den 24 maj 1954. Sovjetunionen genomförde under efterkrigstiden upprepningar i Ukraina och uppskattningsvis en halv miljon människor deporterades, främst till Sibirien.

Banderas nära släktingar råkade också ut för tyskarna och ryssarna. Bröderna Oleksandr och Vasyl greps av tyskarna och fördes till Auschwitz där de dödades 1942. Fadern Andrij greps av NKVD (senare omdöpt till KGB) och anklagades för att ha gömt en OUN-medlem. Han avrättades i Kiev av ryssarna sommaren 1941. Systrarna Oksana och Marta-Maria deporterades till Gulag i Sibirien. Marta-Maria dog i Sibirien, medan Oksana fick återvända till Ukraina 1989. Lillasyster Volodymyra dömdes 1946 till tio års straffarbete. Lillebror Bogdan dödades under kriget, en del hävdar att det var Gestapo, andra att det var NKVD som låg bakom.

Mördad av KGB

Stepan Bandera fortsatte som ledare för OUN även efter nederlaget i den väpnade kampen i Ukraina. Han drev verksamheten med bas i München i Västtyskland efter att under några år ha levt underjordiskt i Österrike. Han sågs som en av Sovjetunionens viktigaste fiender

och man engagerade en KGB-man för att mörda honom. Bogdan Stasjinskij mördade Bandera den 15 oktober 1959. Han hade ett av KGB specialtillverkat vapen som sprutade blåsyra i Banderas ansikte. Det såg inledningsvis ut som om Bandera hade dött av en hjärtinfarkt. Men eftersom de tyska myndigheterna visste att Bandera var hotad genomfördes en noggrann obduktion. Man hittade glassplitter från blåsyreampullen i Banderas ansikte och rester av blåsyra i magen. Det var klart att Bandera mördats. Sovjetunionen lanserade genast en kampanj för att mördaren skulle vara Theodor Oberländer, Västtysklands flyktingminister. Oberländer hade ett förflutet i tyska armén i Ukraina och han hade också varit medlem i national-socialistiska partiet. Oberländer hade dock inte det minsta med mordet att göra. Men han var en av ledarna för ett litet parti som ingick som stödparti i Konrad Adenauers regeringskoalition. Partiet organiserade de tyskar som i slutet av Andra världskriget fördrivits från de

områden i öst där tyskar bott sedan urminnes tider. Det var de flyktingarna som föll under Oberländers ansvarsområde i regeringen. Sovjet motarbetade alla som krävde ersättning för förstörd egendom, för att inte tala om dem som inte vill gå med på gränsrevisioner i ett framtida fredsavtal (de nya tyska gränserna fastställdes formellt först i samband med säkerhetskonferensen i Helsingfors 1975).

Stasjinskij var agent för KGB och tillhörde avdelning 13 som sysslade med mord. Han hade tidigare, 1957, mördat en annan framstående oppositionell ukrainare, Lev Rebet. Stasjinskij fick samvetsbetänkligheter sedan han sett en journalfilm som visade Banderas sörjande familj. Stasjinskij tog med sig sin fru och flydde till Väst genom Berlin (kort innan muren byggdes) och erkände allt för de västtyska myndigheterna. Hela historien har senare kunnat ytterligare beläggas med dokument från andra KGB-avhoppare. Stasjinskij utförde sitt dåd på uppdrag av Alexander Sjeljepin, då chef för KGB.

Sjeljepin blev senare chef för sovjetiska LO, som inte var en fackförening utan ett politiskt kontrollinstrument. Stasjinskij dömdes för medhjälp till mordet till åtta års fängelse. Domstolen ansåg att det var Sjeljepin som var den egentlige mördaren och han kunde därför, trots sin höga position i Sovjetunionen inte besöka Västtyskland, där han var efterlyst för mord. När han besökte Storbritannien 1975 blev det häftiga demonstrationer och när han återvänt till Sovjet blev han av med sin post.

Ukrainas Hjälte

Efter mordet på Bandera övertog hans ställföreträdare Jaroslav Stetsko uppgiften som exilledare för OUN. Han dog en naturlig död 1986, då hans änka Slava övertog ledningen för OUN. Hon fick uppleva Ukrainas självständighet, flyttade tillbaka till sitt hemland 1991 och valdes till ledamot i det ukrainska parlamentet, Rada, när Ukraina hade sina första fria val. Hon avled 2003.

Ukraina blev självständigt

1991. Till att börja med var det gamla sovjetledare som styrde i Ukraina. Men när Viktor Jusztjenko blev president fick Stepan Bandera 2010 den officiella hederstiteln *Ukrainas Hjälte*. I Lviv och en rad andra städer har det upprättats monument över Bandera. En av de första åtgärderna som Moskva-vännen Viktor Janukovitj gjorde när han kom till makten var att annullera utnämningen av Bandera till Ukrainas hjälte. Formellt skedde det genom att det i en domstol fastslogs att Bandera inte varit medborgare i Sovjetrepubliken Ukraina (han var ju född och uppvuxen i den del av Ukraina som tillhörde Polen fram till Andra världskriget).

Mannen som deklarerade Ukrainas självständighet den 30 juni 1941 och sex dagar senare greps av tyskarna och fördes till koncentrationsläger är än idag en person som kan väcka känslor till liv. I den ryska propagandan kallas han fascist. Så var inte fallet, men verkligheten mitt i Andra världskrigets omvälvande tid var mycket komplicerad. ☞

CONTRA

| 1989...

Värre än i Sverige var rubriken på en artikel om vårt västra grannland Norge. Artikeln handlade om norska regleringar på valuta, livsmedel, utombordsmotorer, rullbrädor och mycket mer. Regleringar som gjorde landet svårt att njuta av för en turist.

Det var inte bara Norge som var tyngt av regleringar. Det var något bättre, men inte mycket, i vårt eget land. En internationell jämförelse hur många minuter en genomsnittlig arbetare behövde arbeta för att få ihop till vanliga livsmedel visade

på ett Sverige i en klass för sig. Främst beroende på fortfarande hårda regleringar inom livsmedelshandeln. Det skulle bli ändring på det här inom något år. Regleringarna kom sedan tillbaka igen i och med Sveriges anslutning till EU 1995. Men i och med EU-anslutningen blev det i alla fall möjligt att få tillgång till livsmedel till europeiska priser i Sverige. Norge ligger nu ensamt kvar i den extrema klassen med höga livsmedelspriser. Contra presenterade satellitbilder från Sovjets upprustning på Kola-

halvön. Det här var i början av 1989. Berlinmuren hade mindre än ett år kvar. Och Sovjetunionen själv skulle upplösas inom tre år. Filmcensuren fanns fortfarande kvar. Contra redovisade i tabellform de 1687,5 meter film som klippts av den svenska censuren i sammanlagt 25 filmer under en ettårsperiod. Speltiden på filmerna motsvarade ungefär en timme. Utöver klippen i biograffilmer gjordes även klipp i videofilmer. Där var klippen nästan dubbelt så långa.

...för tjugofem år sedan